

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL BIODEGALŲ ASOCIACIJOS SKUNDO NR. 4D-2023/1-1054 PRIEŠ APLINKOS APSAUGOS AGENTŪRĄ

2025 m.
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Erika Leonaitė gavo Biodegalų asociacijos (šiuo metu – Atsinaujančių degalų asociacija FUTURE FUEL) (toliau tekste ir citatose – Pareiškėja) tuomečio prezidento (toliau – Pareiškėjos atstovas) skundą dėl Aplinkos apsaugos agentūros (toliau ir – Agentūra) tarnautojų galimai biurokратиškų veiksmų (neveikimo) netinkamai atliekant degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekio energijos vienetai ataskaitų (toliau ir – ŠESD ataskaitos) tikrinimą (vertinimą) bei galimai netinkamai taikant su tuo susijusias teisės aktų nuostatas (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjos atstovas Skunde Seimo kontrolieriui, be kita ko, nurodo:

2.1. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. D1-262 „Dėl degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – AM įsakymas) nustato, jog tiekėjai privalo kasmet pateikti Aplinkos apsaugos agentūrai tikrintojų patvirtintas praėjusių kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetai ataskaitas. Vadovaujantis minėtu įsakymu Aplinkos apsaugos agentūra, kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetai ataskaitoje nustačiusi pažeidimą, ataskaitos nepriima. Agentūra teikia metodinę pagalbą Aplinkos apsaugos departamentui vykdamas tiekėjams taikomų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo reikalavimų valstybinę kontrolę. Aplinkos apsaugos departamentas vykdo tiekėjams taikomų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų įgyvendinimo ir ataskaitų teikimo reikalavimų užtikrinimo kontrolę“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Pareiškėjos turimais duomenimis, dalis Lietuvoje veikiančių degalų tiekėjų kasmet teikdami Agentūrai ŠESD ataskaitas klaidingai deklaruoja, kad jų naudojami PFAD (palmių riebalų rūgščių distiliatas) pagrindu išgaunami biodegalai, neva, yra pagaminti iš atliekų / liekanų [...]. Atitinkamai, dėl to klaidingai deklaruojamos PFAD biodegalų ŠESD sutaupymų vertės, t. y. ataskaitose nurodomos žymiai aukštesnės sutaupymų vertės, kurios įmanomos tik atliekoms.“

2.3. „2022-11-14 Pareiškėja kreipėsi į Agentūrą informuodama, kad PFAD pagrindu pagaminti biodegalai negali būti laikomi pagamintais iš atliekų / liekanų, nes, remiantis LR atliekų tvarkymo įstatymo 3¹ straipsniu bei Pašarų įstatymo 3 straipsnio 7 dalimi, PFAD nėra atlieka, o yra maistinė / pašarinė žaliava bei šalutinis produktas, kurio ŠESD sutaupymai yra

gerokai mažesni nei atliekų / liekanų [...]. Taip pat iš Agentūros buvo prašoma pateikti informaciją kaip vykdoma ŠESD ataskaitų kontrolė.“

2.4. „Tokią pačią poziciją, kad biodegalai iš PFAD nėra pagaminti iš atliekų / liekanų, yra išreiškusi LR žemės ūkio ministerija, LR aplinkos ministerija ir VDU Žemės ūkio akademija [...].“

2.5. „[...] iš PFAD pagamintų biodegalų ŠESD sutaupymai yra gerokai mažesni nei tai kasmet deklaruojama Lietuvoje veikiančių degalų tiekėjų ataskaitose. Todėl esant tokiai situacijai Agentūra turėjo tokių klaidingų ŠESD ataskaitų nepriimti ir netvirtinti. Vis tik Agentūra, nors ir žinodama aukščiau nurodytas aplinkybes, į Pareiškėjos kreipimąsi niekaip nereaguoja ir net tik kad neperžiūri anksčiau patvirtintų ŠESD ataskaitų, bet klaidingas ŠESD ataskaitas toliau tvirtina be jokių pastabų ar abejonių.“

2.6. „Dėl tokio Agentūros neveikimo (piktnaudžiavimo, biurokratizmo) ir akivaizdaus LR teisės aktų reikalavimų nepaisymo nukenčia Lietuvos ūkis, nes Lietuvoje veikiantys degalų tiekėjai, naudodami PFAD, neva, kaip pažangius biodegalus, tokiu būdu išstumia iš rinkos Lietuvos biodegalų gamintojų gaminamą ekologišką produkciją [...].“

3. Pareiškėjos atstovas Seimo kontrolierės prašo:

3.1. „[...] išreikalauti iš Agentūros Lietuvoje veikiančių degalų tiekėjų pateiktas ŠESD ataskaitas už 2020 m., 2021 m. ir 2022 m.“

3.2. „[...] informuoti Seimą, Vyriausybę bei kitas už aplinkosaugą atsakingas valstybės institucijas apie šiuurškščius AM įsakymo, Pašarų įstatymo ir Atliekų tvarkymo įstatymo pažeidimus Agentūros veikloje.“

3.3. „[...] įpareigoti Agentūrą iš naujo įvertinti Lietuvoje veikiančių degalų tiekėjų pateiktas ŠESD ataskaitas už laikotarpį nuo 2020 m. iki 2022 m. bei jas nepriimti (netvirtinti) tose dalyse, kur biodegalų iš PFAD sutaupymai deklaruojami kaip atliekų / liekanų.“

3.4. „[...] įpareigoti Agentūrą iš naujo perskaičiuoti 2020 m. biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekį, į jį įtraukiant biodegalus pagamintus iš PFAD.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Iš Pareiškėjos atstovo kartu su Skundu bei jo papildymu Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų taip pat nustatyta:

4.1. Pareiškėja 2022 m. lapkričio 14 d. raštu „Dėl ŠESD ataskaitų priežiūros, tikrinimo ir kontrolės“ kreipėsi į Agentūrą. Šiame Pareiškėjos kreipimesi, be kita ko, buvo akcentuojama: „[...] Pagal Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymą Nr. 1-170 „Dėl atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ (toliau – Įsakymas) nuo 2022 m. liepos 1 d. biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato [...] [toliau citatose ir tekste ir – PFAD] laikomi biodegalais pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų ir įskaitomi į Metodikos 12 punkte nustatytą ribą.“

Pareiškėja 2022 m. lapkričio 14 d. savo kreipimesi Agentūros prašė:

„[...] informuoti, ar Agentūra atlieka minėto įsakymo reikalavimų kontrolę dėl degalų tiekėjų ŠESD ataskaitų. Kaip yra nustatomi pažeidimai ataskaitose, ir ar yra buvę tokių atvejų, kai Agentūra nepriėmė tiekėjų ataskaitų. Ar vykstant tokią kontrolę yra vadovaujama LR Atliekų įstatymo nuostatomis.

[...] Kaip yra vykdoma kontrolė užtikrinant, jog tiekėjai nedeklaruotų degalų siuntų, pagamintų iš PFAD, kaip pažangiųjų degalų, su atitinkamai klaidingomis ŠESD sutaupymų vertėmis. [...].“

4.2. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija savo 2021 m. spalio mėn. (*pastaba*: tiksli rašto data ir registracijos numeris nenurodyti) rašte Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai „Dėl biodegalų gamybos reglamentavimo ir atsinaujinančių energetikos išteklių dalies apskaičiavimo metodikos“, kuriame teikė pastabas Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ projektui, be kita ko, nurodė:

„[...] Mūsų turimais duomenimis, pastaraisiais metais Lietuvoje pagamintiems biodegalams nesąžiningą konkurenciją sudaro [...] PFAD, kuris yra palmių aliejaus gamybos šalutinis produktas, naudojimas ir numatomas šio distiliato prilyginimas gamybos atliekoms ir II biodegalų kartos produktams, su visomis iš to išplaukiančioms reguliavimo nuostatomis. Tai, mūsų nuomone, neatitinka Direktyvos (ES) 2018/2001 IX priedo A dalies, Direktyvos 2008/98 EB 4 straipsnio nuostatų ir Lietuvos Respublikos aplinkos ir ūkio ministrų įsakymo Nr. D1-46/4-63 nuostatų, kad šalutinis produktas nėra atliekos, iš kurių gaminami II kartos biodegalai.“

4.3. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos teiktame rašte (*pastaba*: tiksli rašto data ir registracijos numeris nenurodyti) Energetikos ministerijai „Pastabos Energetikos ministro įsakymo pakeitimo projektui“, be kita ko, buvo nurodyta:

„[...] pagal LR aplinkos ir ūkio ministrų įsakymą Nr. D1-46/4-63 šalutiniai produktai nėra atliekos, nes jie turi aiškų, teisėtą ir galimai tiesioginį tolimesnį panaudojimą. [...]

Šalutinių produktų, tokių kaip [...] PFAD, liekančio po palmių aliejaus gamybos proceso, naudojimas energijai gauti prieštarautų tiek Direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų, tiek Direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją tikslams. PFAD, kuris gali būti naudojamas pašarų, biodegalų, kosmetikos pramonėje, naudojimas biodegalams prieštarauja jau minėti atliekų hierarchijai, pagal Direktyvos 2008/98/EB 4 straipsnį. [...]

Kadangi PFAD yra palmių aliejaus šalutinis produktas, šios žaliavos naudojimas tiesiogiai prisideda prie minėto netiesioginio poveikio aplinkai. [...]

Matydami aukščiau minėtus neatitikimus tarp liekanų, atliekų ir šalutinių produktų sąvokų naudojimo siūlytume taisyti LR alternatyvių degalų įstatymą, kad jame pateikiama liekanų sąvoka neprieštarautų Direktyvos 2008/98/EB ir LR aplinkos ir ūkio ministrų įsakyme Nr. D1-46/4-63 įtvirtintoms sąvokoms.“

4.4. Asociacijai 2022 m. lapkričio 14 d. kreipusis į Agentūrą dėl paaiškinimų dėl ŠESD ataskaitų priežiūros, tikrinimo ir kontrolės vykdymo, Agentūra 2022 m. gruodžio 19 d. rašte Nr. (36-1)-A4E-14062 Asociacijai, be kita ko, nurodė:

„Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – Agentūra) kreipėsi į Lietuvos Respublikos aplinkos ministeriją dėl išaiškinimo biodegalų tvarumo sertifikatų klausimu, gavo atsakymą [...] ir juo vadovaudamasi informuoja, kad degalų tiekėjų tiekiamuose tvarumo sertifikatuose ir pagal juose esančius duomenis pildomose praėjusių kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekio energijos vienetai mažinimo ataskaitose (toliau – Ataskaitos) [...] PFAD galės būti nurodomas kaip perdirbimo liekana su perdirbimo liekanoms taikomomis ŠESD intensyvumo vertėmis, jei sertifikavimo įmonė, kuri atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą, PFAD sertifikuoja kaip liekaną ir jei bus pateikti atitinkami degalų tiekėjų tiekiami tvarumo sertifikatai. Tvarumo sertifikate pateikiama informacija bus vadovaujama tol, kol Lietuvos Respublikos energetikos ministras patvirtins žaliavų sąrašą, į kurį bus įtraukiamos žaliavos, kurios bus laikomos tinkamomis naudoti pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai, ir žaliavos, iš kurių pagamintų biodegalų, pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių energinė vertė bus laikoma du kartus didesne, palyginti su jų pradine energine verte (toliau – Žaliavų sąrašas). [...]

Neatitikimai Ataskaitose nustatomi atliekant jų duomenų patikrą, įvertinant, ar tvarių biodegalų ŠESD intensyvumas neviršija jam nustatytos ribos, ar nėra ištrinti ataskaitos formoje esantys ryšiai ir formulės, ar biodegalų žaliava nėra įvesta ranka, ar aiškiai nurodytas jų gamybos būdas, taip pat, ar pateiktų degalų kiekiai, kiek tai įmanoma, atitinka Valstybinės mokesčių inspekcijos pateiktus degalų, už kuriuos sumokėtas akcizo mokestis, kiekius. Tokių neatitikimų yra buvę ir tokiais atvejais Agentūra nepriėmė degalų tiekėjų Ataskaitų – buvo prašoma jų atsakyti į klausimus arba pakoreguoti Ataskaitas.“

4.5. Agentūra 2024 m. liepos 3 d. rašte Nr. (36-1)-A4E-8243 „Teisės aktų laikymosi užtikrinimas atliekant išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ataskaitų priežiūrą, tikrinimą ir kontrolę“ Biodegalų asociacijai buvo nurodžiusi:

„[...] Pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai tinkamų naudoti žaliavų vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos energetikos, aplinkos ir žemės ūkio ministrų 2023-12-20 įsakymu Nr. 1-382/D1-418/3D-879 „Dėl Pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai tinkamų naudoti žaliavų vertinimo metodikos patvirtinimo“ (toliau – Žaliavų vertinimo metodika), 2.3 papunktyje nurodyta, kad pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai tinkamos naudoti žaliavų ir žaliavų, iš kurių pagamintų biodegalų, pažangiųjų biodegalų ir (ar) nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių energinė vertė, sąrašas yra pateiktas Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ [...] [toliau citatose ir tekste – Apskaičiavimo metodika]. Apskaičiavimo metodikos galiojančios redakcijos 14 punkte, įsigaliojusiam nuo 2022-07-01, nurodyta, kad biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarancio šalutinio produkto [...] PFAD laikomi biodegalais, pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų. Tai patvirtina, kad PFAD laikomas šalutiniu produktu, o ne atlieka ar liekana, todėl degalų būvio ciklo ŠESD intensyvumo mažinimo ataskaitos už 2023 metus, kuriose PFAD nurodomas kaip atlieka, nėra priimamos. Degalų tiekėjų reikalaujama gauti tvarumo charakteristikas patvirtinančius dokumentus, kurie atitiktų minėtas nuostatas, ir pagal tai pakoreguoti ataskaitas, arba nurodyti, kad biodegalai, pagaminti iš PFAD, yra netvarūs.“

5. Dėl Pareiškėjos Skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierė su paklausimais kreipėsi į Agentūrą ir, be kita ko, prašė: nurodyti, kokiais teisės aktais remiantis, įskaitant ir Agentūros direktoriaus įsakymu patvirtintą (-as) vidinę (-es) tvarką (-as), jei tokia (-ios) yra patvirtinta (-os), buvo ir šiuo metu atliekamas Agentūroje gautų degalų tiekėjų ŠESD ataskaitų vertinimas ir jų atitiktis nustatytiems reikalavimams; remiantis teisės aktų nuostatomis, patvirtinti arba paneigti Pareiškėjos Skunde Seimo kontrolieriui nurodytą teiginį dėl galimai kai kurių degalų tiekėjų ŠESD ataskaitose klaidingai deklaruojamų PFAD biodegalų ŠESD sutaupymų verčių; nurodyti, kokių Agentūrai pateiktų dokumentų pagrindu degalų tiekėjai grindė iš PFAD pagamintų biodegalų ŠESD sutaupymus, pateikiant šių dokumentų kopijas; jei tokie dokumentai Agentūrai nebuvo teikti – nurodyti priežastis ir teisinius pagrindus, kodėl Agentūra minėtų dokumentų iš degalų tiekėjų nereikalauja (nereikalavo); informuoti, kaip ir kokiais Agentūroje gautais dokumentais remdamasi Agentūra atlieka degalų tiekėjų nurodytų iš PFAD pagamintų biodegalų ŠESD sutaupymų verčių apskaičiavimo teisingumo bei pagrįstumo tikrinimą; nurodyti, koku būdu ir kuo remdamasi Agentūra patikrina (jei tikrina) biodegalų iš PFAD kokybės sertifikatuose nurodytos informacijos, jog biodegalai pagaminti būtent iš atliekų (liekanų), teisingumą; informuoti, koks, remiantis degalų tiekėjų 2020–2022 m. laikotarpiu pateiktų ŠESD ataskaitų duomenimis, biodegalų kiekis buvo pagamintas būtent iš maistinių ir pašarinių augalų,

nurodant, ar į šį kiekį pateko ir biodegalai, pagaminti iš PFAD; jei į pagal 2020–2022 m. laikotarpį degalų tiekėjų pateiktą ŠESD ataskaitų duomenis paskaičiuotas biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekį nebuvo įskaičiuoti biodegalai, pagaminti iš PFAD, nurodyti to priežastis ir teisinius pagrindus; informuoti, ar Agentūrai buvo žinoma Žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerijos nuomonės (pozicijos) dėl to, jog PFAD naudojimas ir numatomas šio distiliato prilyginimas gamybos atliekoms ir II biodegalų kartos produktams neatitinka Direktyvos (ES) 2018/2001 IX priedo A dalies, Direktyvos 2008/98 EB 4 straipsnio nuostatų ir Lietuvos Respublikos aplinkos ir ūkio ministrų įsakymo Nr. D1-46/4-63 nuostatų; jei pirmiau paminėtos Žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerijos nuomonės (pozicijos) Agentūrai buvo žinomos, nurodyti, ar buvo ir jei taip, taip kaip į tai atsižvelgiama vykdant tiekėjų pateikiamų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitų tikrinimą; jei su Žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerijos nuomonėmis (pozicijomis) Agentūra nebuvo supažindinta, nurodyti, Agentūros nuomone, galimas to priežastis; informuoti, ar Agentūrai atliekant ŠESD ataskaitų tikrinimą 2020–2022 m. laikotarpio buvo nustatyta trūkumų, susijusių su iš PFAD pagamintų biodegalų ŠESD sutaupymų neatitiktimis, bei tuo pagrindu teikti nurodymai tiekėjams dėl ŠESD ataskaitos pataisymo ir (ar) papildomos informacijos ar duomenų pateikimo; remiantis konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, nurodyti, ar Agentūra gali (negali) atlikti 2020–2022 m. laikotarpio gautų ŠESD ataskaitų pakartotinį vertinimą, kaip to savo prašyme Seimo kontrolieriui yra nurodžiusi Pareiškėja; pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą Agentūros nuomonę, ar 2020–2022 m. laikotarpio galiojęs teisinis reglamentavimas, kiek jis buvo susijęs su PFAD biodegalų gamybos procese naudojamų žaliavų priskyrimo (nepriskyrimo) atliekoms klausimu, buvo pakankamai aiškus ir nesąlygojo abejonių Agentūrai įgyvendinant ŠESD ataskaitų tikrinimo procesą.

6. Atsakydama į Seimo kontrolierės paklausime iškeltus klausimus Agentūra raštu, pasirašytu Agentūros direktorės M. R., pateikė paaiškinimus, kuriuose, be kita ko, nurodė:

6.1. „[...] Agentūra, atlikdama ŠESD ataskaitų vertinimą, vadovaujasi Degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011-03-30 įsakymu Nr. D1-262 „Dėl Degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Tvarkos aprašas), ir Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011-01-03 įsakymu Nr. D1-2 „Dėl Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės). Vadovaujantis Tvarkos aprašo 3 punktu, tiekėjai, kurie rinkai tiekia degalus ar energiją, kasmet iki kalendorinių metų balandžio 30 d. pateikia Agentūrai praėjusių kalendorinių metų ŠESD ataskaitas, patikrintas tikrintojų, kaip apibrėžta 2018-12-19 Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2018/2067 dėl duomenų patikros ir tikrintojų akreditavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/87/EB, kuriose nurodo bendrą kuro ir energijos, patiektos Lietuvos rinkai, kiekį, energinę vertę ir žaliavas, panaudotas biodegalų gamybai.“

6.2. „Agentūra 2022-09-23 raštu Nr. (36-1)-A4E-10490 „Dėl tarnybinės pagalbos“ kreipėsi į Lietuvos Respublikos aplinkos ministeriją dėl išaiškinimo, ar degalų tiekėjų tiekiamuose tvarumo charakteristikas patvirtinančiuose dokumentuose (angl. „*proof of sustainability*“) ir pagal juose esančius duomenis pildomose praėjusių kalendorinių metų ŠESD ataskaitose biodegalai iš [...] PFAD ir toliau gali būti nurodomi kaip perdirbimo liekana su perdirbimo liekanoms taikomomis ŠESD intensyvumo vertėmis. Aplinkos ministerija 2022-10-14 raštu Nr. D8(E)-5332 pateikė išaiškinimą, kad degalų tiekėjų tiekiamuose tvarumo charakteristikas patvirtinančiuose dokumentuose ir pagal juose esančius duomenis

pildomose praėjusių kalendorinių metų ŠESD ataskaitose PFAD galės būti nurodomas kaip perdirbimo liekana su perdirbimo liekanoms taikomomis ŠESD intensyvumo vertėmis, jei sertifikavimo įmonė, kuri atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą, PFAD sertifikuoja kaip liekaną ir jei bus pateikti atitinkami degalų tiekėjų tiekiami tvarumo sertifikatai. Tvarumo sertifikate pateikiama informacija bus vadovaujama tol, kol nėra patvirtintos Lietuvos Respublikos energetikos, aplinkos bei žemės ūkio ministrų metodikos, pagal kurią vertinamos pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai tinkamos naudoti žaliavos ir žaliavos, iš kurių pagamintų biodegalų, pažangiųjų biodegalų ir (ar) nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių energinė vertė, energetikos ministro tvirtinamo žaliavų sąrašo.

Pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai tinkamų naudoti žaliavų vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos energetikos, aplinkos ir žemės ūkio ministrų 2023-12-20 įsakymu Nr. 1-382/D1-418/3D-879 „Dėl Pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai tinkamų naudoti žaliavų vertinimo metodikos patvirtinimo“ (toliau – Žaliavų vertinimo metodika), 2.3 papunktyje nurodyta, kad minimas žaliavų sąrašas yra pateiktas Apskaičiavimo metodikoje. Apskaičiavimo metodikos galiojančios redakcijos 14 punkte, įsigaliojusiam nuo 2022-07-01, nurodyta, kad biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdoravimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato laikomi biodegalais pagamintais iš maistingų ir (ar) pašarinių augalų. Tačiau pažymėtina, kad Žaliavų vertinimo metodika įsigaliojo 2023-12-21, kai visos degalų tiekėjų ŠESD ataskaitos už 2022 metus jau buvo pateiktos ir patikrintos. Taigi dėl tuo metu buvusio teisinio neapibrėžtumo buvo vadovaujama Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2022-10-14 pateikta nuomone ir tvarumo charakteristikas patvirtinančiais dokumentais, todėl manome, kad teiginys dėl kai kurių degalų tiekėjų ŠESD ataskaitose klaidingai deklaruojamų PFAD biodegalų ŠESD sutaupymų verčių yra neteisingas. Papildomai informuojame, kad ŠESD ataskaitose pateikiamos ne degalų ŠESD sutaupymų vertės, o degalų ŠESD intensyvumo vertės (ŠESD kiekis, tenkantis degalų energijos vienetui).“

6.3. „Vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011-03-30 įsakymo Nr. D1-262 „Dėl Degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 3 punktu, tiekėjai, kurie rinkai tiekia degalus ar energiją, kasmet iki kalendorinių metų balandžio 30 d. pateikia Agentūrai praėjusių kalendorinių metų ŠESD ataskaitas, patikrintas tikrintojų, kaip apibrėžta 2018-12-19 Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2018/2067 dėl duomenų patikros ir tikrintojų akreditavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/87/EB, kuriose nurodo bendrą kuro ir energijos, patiektos Lietuvos rinkai, kiekį, energinę vertę ir žaliavas, panaudotas biodegalų gamybai.

Tvarkos aprašo 8 punktas nustato, kad tiekėjai privalo kasmet iki kalendorinių metų balandžio 30 d., pradedant nuo 2019 m., pateikti Agentūrai tikrintojų patvirtintas praėjusių kalendorinių metų ŠESD ataskaitas, kuriose nurodomas Lietuvos rinkai patiektų degalų ir energijos išmetamų ŠESD kiekis, tenkantis energijos vienetui. Tiekėjai, ataskaitose nustatydami savo tiekiamų degalų išmetamų ŠESD kiekį, tenkantį energijos vienetui, taiko Tvarkos aprašo 1 priede nustatytą skaičiavimo metodiką, laikosi Tvarkos aprašo 1 priede nustatytų apibrėžčių ir lygina savo tiekiamų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekį su kuro standartiniu baziniu lygiu, nustatytu Tvarkos aprašo 2 priede.

Biodegalų gamybos žaliava ataskaitose priskiriama tam tikrai žaliavos kategorijai („javai ir kiti krakmolingi augalai“, „aliejiniai augalai“, „cukrūs“ arba „kita“), kuri apsprendžia ŠESD kiekio dėl netiesioginio žemės naudojimo keitimo (toliau – NŽNK) intensyvumą. Remdamasis biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančiais dokumentais, ataskaitos tikrintojas (šiuo atveju – ne Agentūra) patikrina, ar ataskaitoje pateikta gamybos žaliavos

kategorija atitinka tvarumo charakteristikas patvirtinančiame dokumente esančią informaciją apie tai, ar, rengiant šį dokumentą, buvo atsižvelgta į 2018-12-11 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją 29 straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse esančius tvarumo kriterijus. Jei tvarumo charakteristikas patvirtinantis dokumentas yra išduotas kaip atliekai arba perdirbimo liekanai (žaliavos kategorija: „kita“), į minėtus tvarumo kriterijus neatsižvelgiama, o kuro ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetai ataskaitose tokių biodegalų ŠESD kiekio dėl NŽNK intensyvumas prilyginamas nuliui. Agentūrai tvarumo charakteristikas patvirtinantys dokumentai nėra pateikiami, nebent Agentūrai tikrinimo metu kyla įtarimas, kad šio dokumento duomenys buvo nekorektiškai perkelti į ŠESD ataskaitą. [...] tvarumo charakteristikas patvirtinančių dokumentų pradėta reikalauti visiems biodegalams, pagamintiems iš PFAD ir pateiktiems į rinką po 2022-07-01.“

6.4. „Atsižvelgiant į [...] pateiktą Aplinkos ministerijos išaiškinimą, ŠESD ataskaitose PFAD galės būti nurodomas kaip perdirbimo liekana su perdirbimo liekanoms taikomomis ŠESD intensyvumo vertėmis, jei sertifikavimo įmonė, kuri atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą, PFAD sertifikuoja kaip liekaną ir jei bus pateikti atitinkami degalų tiekėjų tiekiami tvarumo sertifikatai. Tikrintojas patikrina, ar ŠESD ataskaitoje pateikta gamybos žaliavos kategorija atitinka tvarumo charakteristikas patvirtinančiame dokumente esančią informaciją apie tai, ar, rengiant šį dokumentą, buvo atsižvelgta į 2018-12-11 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją 29 straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse esančius tvarumo kriterijus. Agentūra vadovaujasi biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančiais dokumentais (tvarumo sertifikatais), kaip patvirtinimu, kad biodegalų gamybos žaliava yra laikoma atliekomis. Agentūra patikrina, ar tvarumo charakteristikas patvirtinantį dokumentą išdavusi sertifikavimo įmonė atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą.“

6.5. „[...] Pagal ŠESD ataskaitų duomenis, 2020 m. – 2022 m. laikotarpiu bendras biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekis – 11 484 782 782 MJ. Pagal degalų tiekėjų biodegalų tvarumo sertifikatuose pateiktą informaciją, į nurodytą kiekį nepateko biodegalai, pagaminti iš PFAD.“

6.6. „Vertinant biodegalų šiltnamio efektą sukeliančių dujų vertes, vadovautasi tvarumo sertifikate pateikta informacija. Agentūrai pateiktuose tvarumo sertifikatuose buvo nurodyta, kad PFAD gamybos žaliava yra laikoma atliekomis, todėl biodegalai pagaminti iš PFAD negalėjo būti priskiriami biodegalams, pagamintiems iš maistinių ir pašarinių augalų. Kadangi PFAD vertinimas kaip liekanos ar šalutinio produkto nėra reglamentuotas Taisyklėse, remiantis LR aplinkos ministerijos pateikta nuomone, vadovautasi Lietuvos Respublikos atsinaujinančių energetikos išteklių įstatymo 37 straipsnio nuostata: „Ūkinę veiklą vykdančias asmenys, siekiantys gauti sertifikatą, patvirtinantį biodegalų, skystųjų bioproduktų ar žaliavų biodegalų, skystųjų bioproduktų gamybai atitiktą tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams [...] kreipiasi į sertifikavimo įmonę, kuri atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą.“

6.7. „Agentūrai nebuvo žinomos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuomonės (pozicijos) dėl PFAD naudojimo. [...] Minėtos nuomonės buvo pateiktos tiesiogiai Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai ir nebuvo pateiktos Agentūrai. Teikdama derinti atnaujintą Įsakymo pakeitimo projekto variantą Lietuvos Respublikos energetikos ministerija šių nuomonių nepridėjo.“

6.8. „Atliekant ŠESD ataskaitų tikrinimą 2020 m. – 2022 m. įvertinus pateiktą informaciją apie biodegalus, pagamintus iš PFAD, buvo prašoma pateikti tvarumo sertifikatus, pagrindžiančius, kad biodegalų gamybos žaliava yra laikoma atliekomis.“

6.9. „ŠESD ataskaitų vertinimą reglamentuojančių teisės aktų [...] nuostatos nenumato pakartotinio ŠESD ataskaitų vertinimo.“

6.10. „Pažymėtina, kad Agentūra 2021-11-15 raštu Nr. (21)-A4E-13030 teikė siūlymą Energetikos ministerijai, jog Apskaičiavimo metodikoje būtų aiškiai nurodyta, kad prie biodegalų, pagamintų iš maistinių ar pašarinių augalų, yra priskiriami ir biodegalai, pagaminti iš palmių riebalų rūgščių distiliato.“

7. Atliekamo tyrimo metu Seimo kontrolierė papildomai kreipėsi į Agentūrą, ir, be kita ko, Agentūros papildomai prašė: informuoti, ar 2020–2022 m. laikotarpiu kai kurių degalų tiekėjų Agentūrai teiktose biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančiuose dokumentuose buvo nurodoma, jog PFAD priskiriamas ne prie atliekų (perdirbimo liekanų), o nurodomas kaip šalutinis produktas, kurio pagrindu pagaminti degalai priskirtini prie iš maistinių ir pašarinių augalų pagamintų biodegalų; informuoti, ar po 2022 m. liepos 1 d. degalų tiekėjų Agentūrai pateiktose ŠESD ataskaitose degalai, pagaminti iš PFAD, nurodomi kaip pagaminti iš maistinių ir pašarinių augalų; nurodyti, ar buvo atveju, kai degalų tiekėjai Agentūrai už 2023 m. teiktose ŠESD intensyvumo mažinimo ataskaitose PFAD nurodė kaip perdirbimo liekaną; jei taip – informuoti, ar Agentūra įpareigojo tokius degalų tiekėjus ištaisyti duomenis bei patikslinti pateiktą ŠESD ataskaitą, taip pat nurodant, koku (-iais) teisės aktu (-ais) remiantis tai buvo prašoma padaryti; informuoti, kokių savanoriškų schemų pagrindu (išskyrus ISCC (*International Sustainability & Carbon Certification*)) sertifikavimą atliekančių įmonių išduoti degalų tvarumo sertifikatai buvo degalų tiekėjų nurodomi (pateikiami) Agentūrai, juose PFAD nurodant kaip perdirbimo liekaną; nurodyti, kokiais teisės aktais remdamasi Agentūra laikosi (laikėsi) pozicijos, jog pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą sertifikavimą atliekančios įmonės (-ių) išduoti biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinantys dokumentai yra nekvestionuojami ir negali būti pripažinti neteisingais; nurodyti, ar Agentūra galėtų ir yra kompetentinga (jei ne, tai kokia viešojo administravimo institucija gali ir yra kompetentinga) kvestionuoti sertifikavimo įmonių veiklą išduodant biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančius dokumentus bei pačių biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančių dokumentų teisingumą.

8. Agentūra, atsakydama į Seimo kontrolierės papildomai pateiktus klausimus, be kita ko, nurodė:

8.1. „2020–2022 m. laikotarpyje visuose degalų tiekėjų Agentūrai pateiktuose biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančiuose dokumentuose buvo nurodoma, jog [...] PFAD priskiriamas prie atliekų ar perdirbimo liekanų. Remiantis Lietuvos Respublikos alternatyviųjų degalų įstatymu, perdirbimo liekana yra gamybos proceso metu liekanti medžiaga, kuri nėra pirminis gamybos proceso tikslas, o procesas nėra tikslingai pakeistas tam, kad ji būtų gaminama. Taigi šalutinis produktas taip pat gali būti priskiriamas perdirbimo liekanoms. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad degalų tiekėjai nėra įpareigoti teikti Agentūrai biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančius dokumentus. [...]“

8.2. „Po 2022 m. liepos 1 d. degalų tiekėjų Agentūrai pateiktose ŠESD ataskaitose degalai, pagaminti iš PFAD, nėra nurodomi kaip pagaminti iš maistinių ir pašarinių augalų. ŠESD ataskaitose degalai, pagaminti iš PFAD, nurodomi kaip pagaminti iš atliekų.“

8.3. „Degalų tiekėjai Agentūrai už 2023 m. teiktose ŠESD intensyvumo mažinimo ataskaitose PFAD nurodė kaip atlieką ir pateikė tai pagrindžiančius biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančius dokumentus. Agentūra, vykdydama Apskaičiavimo metodikos (aktuali redakcija) 14 punktą, nurodė tokiems degalų tiekėjams ištaisyti duomenis bei patikslinti pateiktą ŠESD ataskaitą. Tačiau vėliau išsiaiškinta, kad biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinantys dokumentai, kuriais remiantis rengiama ŠESD ataskaita, atitinka Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. D1-2 „Dėl Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų

šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės), ir 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją galiojančios redakcijos reikalavimus. Taisyklėse PFAD nėra minimas ir nėra nustatyta, ar jis turi būti priskiriamas perdirbimo liekanoms, ar pirminiam gamybos produktui. Taip pat biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinantys dokumentai yra patikrinti tikrintojo, o informacija jiems renkama kiekviename biodegalų būvio ciklo etape. Kai biodegalai patiekiami į rinką, nėra galimybės nustatyti ir patikrinti jų ŠESD intensyvumo dedamųjų, kurios nenurodytos tvarumo charakteristikas patvirtinančiame dokumente. Dėl šių priežasčių nuspręsta priimti degalų tiekėjų pateiktas ŠESD ataskaitas be minėtos korekcijos.“

8.4. „Agentūrai nebuvo pateikta informacija apie savanoriškų schemų pagrindu sertifikavimą atliekančių įmonių išduotus biodegalų tvarumo sertifikatus. Agentūrai nėra teikiami sertifikavimą atliekančių įmonių išduoti degalų tvarumo sertifikatai. Atskiru Agentūros prašymu degalų tiekėjai pateikė Agentūrai biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančius dokumentus, kuriuose Agentūrai buvo nurodyti tik ISCC („International Sustainability & Carbon Certification“) sertifikavimo schemos pagrindu išduoti biodegalų tvarumo sertifikatai.“

8.5. „Biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančius dokumentus išduoda ekonominės veiklos vykdytojai pagal biodegalų tvarumo sertifikatus, kuriuos išduoda sertifikavimo įmonės. Jei Agentūra turėtų kokių nors klausimų dėl tvarumo charakteristikas patvirtinančių dokumentų, galėtų kreiptis į sertifikavimo įmonę ir pasiteirauti, ar jie atitinka sertifikavimo schemos nuostatus.“

8.6. „Įgyvendinant 2022 m. birželio 14 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2022/996 dėl tvarumo ir išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijų bei nedidelės netiesioginio žemės naudojimo keitimo rizikos kriterijų tikrinimo taisyklių 5 straipsnio 1 dalį, savanoriškose schemose nustatoma vidaus stebėsenos sistema, skirta tikrinti, ar ekonominės veiklos vykdytojai laikosi schemos taisyklių ir procedūrų, ir užtikrinti sertifikavimo įstaigų auditorių atliekamo darbo kokybę. Vykdydant stebėseną pagal savanoriškas schemas reikalaujama, kad sertifikavimo įstaigos pateiktų visas audito ataskaitas ir, kai taikoma, faktinio išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio skaičiavimus.“

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 37 straipsnio 12 dalimi, viešosios įstaigos Lietuvos energetikos agentūros prašymu sertifikavimo įmonės privalo pateikti nepriklausomo audito ataskaitą ir informaciją, kuria remiantis ūkinę veiklą vykdančiam asmeniui išduotas sertifikatas, patvirtinantis atitiktį šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytiems tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams. Apibendrintą informaciją viešoji įstaiga Lietuvos energetikos agentūra kiekvienais metais iki kovo 1 dienos teikia Vyriausybės įgaliotai institucijai. Jeigu viešoji įstaiga Lietuvos energetikos agentūra nustato, kad nepriklausomo audito ataskaitoje pateikti duomenys ar informacija neatitinka šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytų kriterijų, ji pateikia šią informaciją Vyriausybės įgaliotai institucijai, kuri nedelsdama informuoja Europos Komisiją ir savanorišką schemą administruojantį subjektą apie nustatytas neatitiktis.“

9. Kartu su paaiškinimais Agentūra pateikė degalų tiekėjų Agentūrai kartu su ŠESD ataskaitomis už 2023 m. teiktų biodegalų tvarumo charakteristikas patvirtinančių dokumentų kopijas, iš kurių taip pat nustatyta, jog skiltyje apie sertifikuotą žaliavą (PFAD) nurodoma, kad ji atitinka atliekų ar liekanų apibrėžimą, nurodomą RED II direktyvoje, o degalų tiekėjų teiktose ŠESD ataskaitose degalai, pagaminti iš PFAD, yra nurodomi kaip pagaminti iš atliekų / liekanų.

10. Seimo kontrolierė, atliekamo tyrimo metu nustačiusi, jog tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės yra susijusios su energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymo

Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendroju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Įsakymas) projekto rengimu bei tam tikrų nuostatų Įsakyme įtvirtinimu, kreipėsi į Energetikos ministeriją, be kita ko, institucijos prašydama: informuoti, kas buvo (jei buvo) keista Įsakymo projekte po Agentūros 2021 m. lapkričio 15 d. raštu Nr. (21)-A4E-13030 Įsakymo projektui teiktų pastabų; paaiškinti, kodėl Įsakymo 1 priedo 2.1.1 papunktyje buvo remtasi tiek Agentūros, tiek Lietuvos statistikos departamento duomenimis, nurodant konkrečius minėtų institucijų pateiktų biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekio duomenų šaltinius; paaiškinti, kodėl Įsakymo 1 priedo 2.1.3 papunktyje biodegalų, pagamintų iš palmių riebalų rūgščių distiliato, kiekio šaltiniu buvo nurodyti tik Agentūros pateikti duomenys; informuoti, kokių tikslu ir ką turėjo sąlygoti Įsakymu patvirtintos Apskaičiavimo metodikos 1 priede nurodyta pastaba: „Nustatant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinę dalį, buvo atsižvelgta į tai, kad 2020 m. vidaus rinkai patiekti biodegalai, pagaminti iš palmių riebalų rūgščių distiliato, pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintas savanoriškas biodegalų sertifikavimo schemas ir jų išduotus sertifikatus patvirtinančius biodegalų atitiktį Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 38 straipsnyje numatytiems biodegalų tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams, buvo sertifikuoti kaip iš perdirbimo liekanų pagaminti biodegalai.“; nurodyti, kodėl ir kuo remiantis (nurodant konkrečių teisės aktų nuostatas) Įsakyme įtvirtinant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinę dalį nebuvo kvestionuojamas tas faktas, kad biodegalai, pagaminti iš palmių riebalų rūgščių distiliato, turėtų būti priskirti biodegalams, pagamintiems iš maistinių ir pašarinių augalų, nes Įsakymo 14 punkte (nors ir įsigaliojusiam tik nuo 2022 m. liepos 1 d.) jau buvo numatyta, jog biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato turi būti laikomi biodegalais, pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų; nurodyti, kokiais nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais remiantis Įsakymo 14 punkte buvo įtvirtintas reglamentavimas dėl biodegalų, pagamintų iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato, priskyrimo biodegalams, pagamintiems iš maistinių ir pašarinių augalų; taip pat nurodyti, ar minėtasis biodegalų, pagamintų iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato, priskyrimas biodegalams, pagamintiems iš maistinių ir pašarinių augalų, buvo taip pat paremtas Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. liepos 13 d. reglamente Nr. 767/2009 dėl pašarų tiekimo rinkai ir naudojimo bei Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. sausio 16 d. reglamente Nr. 68/2013 dėl pašarinių žaliavų katalogo nustatytu reglamentavimu; informuoti, ar Įsakymo 1 priedo 3 punkte nustatyta ir įtvirtinta biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinė dalis yra susijusi su Agentūros už 2020 metus apibendrintų degalų tiekėjų Agentūrai pateiktų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitų, teiktų Europos Komisijai, duomenimis; informuoti, kokių teisiniu pagrindu ir dėl kokios procedūros yra galimas Įsakymo 1 priedo 3 punkte nustatytos ir įtvirtintos biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinės dalies pakeitimas.

11. Energetikos ministerija Seimo kontrolierei teiktuose paaiškinimuose nurodė:

11.1. „[...] Energetikos ministerija pridėda 2021 m. lapkričio 3 d. Energetikos ministerijos raštą Nr. 3-1872, kuriuo Agentūrai ir kitiems suinteresuotiesiems asmenims pakartotiniam derinimui buvo siunčiamas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2021

m. gruodžio 15 d. įsakymo Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Įsakymas) projektas ir jį lydintieji dokumentai.“

11.2. „[...] po Įsakymo viešojo derinimo, per kurį pastabas 2021 m. lapkričio 15 d. raštu Nr. (21)-A4E-13030, taip pat pateikė ir Agentūra, Energetikos ministerija atnaujino Įsakymo projektą ir jį patvirtino 2021 m. gruodžio 15 d. Įsakyme buvo nustatyta 14 p. redakcija įsigaliojusi nuo 2022 m. liepos 1 d. ir numatanti, kad biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato laikomi biodegalais pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų ir įskaitomi į Įsakymo 12 punkte nustatytą ribą.“

11.3. „Atsakant [...] kodėl Įsakymo 1 priedo 2.1.1 punkte buvo remtasi tiek Agentūros, tiek Lietuvos statistikos departamento duomenimis, pažymėtina, kad Lietuvos statistikos departamentas (dabar Lietuvos duomenų agentūra) renka ir tvarko informaciją susijusią su šalyje suvartojamos energijos, tame tarpe ir biodegalų, kiekiais, tačiau detalai neskirsto suvartotų biodegalų pagal atskiras žaliavas ar jų kategorijas, todėl remiantis išskirtinai tik Lietuvos statistikos departamento duomenimis nebūtų buvę įmanoma nustatyti biodegalų, pagamintų iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų suvartojimo 2020 m. lygį. Atsižvelgiant į tai, kad duomenis apie į Lietuvos vidaus rinką patiektus biodegalų kiekius pagal atskiras žaliavas ir jų kategorijas tuo metu valdė tik Aplinkos apsaugos agentūra, atitinkamai apskaičiuojant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų, suvartojimo 2020 m. lygį buvo remiamasi abiejų šaltinių duomenimis. Duomenys apie biodegalų, pagamintų iš palmių riebalų rūgščių distiliato, kiekį buvo paimti iš Aplinkos apsaugos agentūros Europos Komisijai teikiamų agreguotų ataskaitų, o Lietuvos statistikos departamento (dabar Lietuvos duomenų agentūra) duomenys yra prieinami oficialiosios statistikos portale.“

11.4. „[...] Įsakymo 14 punktu buvo nustatyta kaip nuo 2022 m. liepos 1 d. turėtų būti vertinami biodegalai, pagaminti iš palmių riebalų rūgščių distiliato, todėl atitinkamai Įsakymo 1 priedas buvo papildytas pastaba paaiškinančia, kodėl nustatant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinę dalį, biodegalai, pagaminti iš palmių riebalų rūgščių distiliato nebuvo priskiriami prie biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų.“

11.5. „[...] atkreiptinas dėmesys, kad nei tuo metu nei dabar nėra atskiro biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, sąrašo, tačiau vadovaujantis Įsakymo 2.6 p. įtvirtintu maistinių ir pašarinių augalų apibrėžimu, perkeliančiu Direktyvos 2018/2001 (ES) nuostatas, prie maistinių ir (ar) pašarinių augalų nėra priskiriamos perdirbimo liekanos, atliekos ir lignoceliuliozės medžiagos, ir tarpiniai pasėliai, kaip antai ir antsėliai, su sąlyga, kad tokių tarpinių pasėlių naudojimas nesukuria papildomos žemės paklausos. Pažymėtina, kad būtent biodegalai, pagaminti iš palmių riebalų rūgščių distiliato, kurie buvo patiekti į vidaus rinką 2020 metais, pagal Europos Komisijos patvirtintų nepriklausomų sertifikavimo schemų išduotus biodegalų tvarumo sertifikatus buvo priskirti prie perdavimo liekanų, kaip, kad atitinkamai buvo pažymėta ir Įsakymo 1 priedo pastaboje. Degalų tiekėjų pateikiamas audituotas tvarumo ataskaitas tuo metu tikrino ir prižiūrėjo Aplinkos apsaugos agentūra. Pažymėtina, kad vadovaujantis Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 37 straipsnio 6 dalimi ūkinę veiklą vykdančias asmenys, siekiantys gauti sertifikatą, patvirtinantį biodegalų, skystųjų bioproduktų ar žaliavų biodegalų, skystųjų bioproduktų gamybai atitiktą tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams, nurodytiems šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse, kreipiasi į sertifikavimo įmonę, kuri atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą. Ūkinę veiklą vykdančias asmenys sertifikavimo įmonei teikia informaciją ir duomenis apie atitiktą šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytiems tvarumo ir

išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams. Atitinkamai vadovaujantis 2011 m. kovo 30 d. Aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-262 „Dėl Degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas) degalų tiekėjai, kurie rinkai tiekia degalus ar energiją, kasmet iki kalendorinių metų balandžio 30 d., pradėdant nuo 2019 metų, pateikia Aplinkos apsaugos agentūrai praėjusių kalendorinių metų kuro ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio energijos vienetui ataskaitas, patikrintas tikrintojų, kaip apibrėžta 2018 m. gruodžio 19 d. Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2018/2067 dėl duomenų patikros ir tikrintojų akreditavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/87/EB, kuriose nurodo bendrą kuro ir energijos, patiektos Lietuvos rinkai, kuro būvio ciklo metu išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, tenkantį energijos vienetui. Aprašo 9 p. numato, kad degalų tiekėjai ataskaitose pateikia informaciją apie biodegalų gamybos būdus, biodegalų, gautų iš žaliavų, kurių kategorijos nurodytos 2011 m. sausio 3 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymo Nr. D1-2 „Dėl Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“ 1 priede, kiekius ir būvio ciklo metu išmetamą ŠESD kiekį energijos vienetui, įskaitant su biodegalų naudojimu susijusio planuojamo kiekio, išmetamo dėl netiesioginio žemės paskirties keitimo, preliminarias vidutines vertes. Taigi, vadovaujantis Aprašu, degalų tiekėjai apie į vidaus rinką patiektus biodegalus informaciją teikdavo Agentūrai ir tuo metu Agentūra buvo vienintelis subjektas turintis išsamiausia informaciją apie biodegalų, patiektų į vidaus rinką, gamybai panaudotas žaliavas.“

11.6. „[...] Įsakymo 14 punkte įtvirtintas reglamentavimas dėl biodegalų, pagamintų iš palmių aliejaus apdoravimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato, priskyrimo biodegalams, pagamintiems iš maistinių ir pašarinių augalų grindžiamas poreikiu nustatyti biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, procentinę dalį, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais, kaip yra numatyta Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 6 straipsnio 14 dalyje, kuri numato, kad Energetikos ministerija tvirtina Apskaičiavimo metodiką, kurioje, vadovaujantis Direktyva (ES) 2018/2001, nurodoma atsinaujinančiųjų išteklių energijos procentinės dalies apskaičiavimo tvarka, kuro ir degalų energinės vertės, pažangiųjų biodegalų gamybai tinkamos naudoti žaliavos ir nustatoma biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, procentinė dalis, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais. Apskaičiavimo metodika turi būti suderinta su Aplinkos ministerija ir Žemės ūkio ministerija. Įsakymo 14 punkte įtvirtintas reglamentavimas buvo nustatytas atsižvelgiant į gautas pastabas ir pasiūlymus ir taip pat siekiant užtikrinti, kad nustatytas reglamentavimas būtų tinkamas Aplinkos ir Žemės ūkio ministerijoms. Energetikos ministerijos žiniomis toks reglamentavimas nebuvo grindžiamas Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. liepos 13 d. reglamente Nr. 767/2009 dėl pašarų tiekimo rinkai ir naudojimo bei Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. sausio 16 d. reglamente Nr. 68/2013 dėl pašarinių žaliavų katalogo nustatytu reglamentavimu.“

11.7. „[...] Įsakymo 1 priede nurodomi atitinkami duomenų šaltiniai, kurie buvo naudojami nustatant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, procentinę dalį, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais. Tarp minėtų šaltinių yra ir Aplinkos apsaugos agentūra, todėl apskaičiuojama dalis yra susijusi su Agentūros už 2020 metus apibendrintų degalų tiekėjų Agentūrai, pagal Apraše nustatytus reikalavimus, pateiktų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitų, teiktų Europos Komisijai, duomenimis.“

11.8. „[...] Įsakymo I priedo 3 punkte nustatytos ir įtvirtintos biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių

transporto sektoriuose 2020 metais procentinė dalis yra apskaičiuojama tam, kad būtų galima taikyti Direktyvos 2018/2001 (ES) 26 straipsnio 1 dalyje nustatytą apribojimą, todėl Energetikos ministerijos vertinimu Įsakymo keitimas keltų Direktyvos 2018/2001 (ES) nuostatų pažeidimo riziką, atitinkamai Energetikos ministerijai nėra žinomas alternatyvus teisinis pagrindas.“

12. Energetikos ministerija kartu su paaiškinimais pateikė institucijų, įmonių ir įstaigų raštų, kuriais dėl Įsakymo tobulinimo buvo teikiamos pastabos ir pasiūlymai dviejų viešųjų konsultacijų metu, kopijas, iš kurių, be kita ko, buvo nustatyta:

12.1. Energetikos ministerijos 2021 m lapkričio 3 d. rašte Nr. 3-1872, kuriuo suinteresuotiesiems asmenims pakartotiniam derinimui buvo siunčiamas atnaujintas Įsakymo projektas, be kita ko, buvo nurodyta:

„[...] Atnaujintame Projekte numatyta, kad biodegalų, pagamintų iš maistinių ar pašarinių augalų, suvartojimo lygis Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 m. apskaičiuojamas įvertinant visus 2020 m. į Lietuvos vidaus rinką patiektus biodegalus: (1) biodegalus, pagamintus iš maistinių ar pašarinių augalų, prie kurių priskiriami biodegalai pagaminti iš rapsų, kukurūzų, kvietrugių, kviečių, cukrinių runkelių, cukranendrių ir palmių riebalų rūgščių distiliato [...].“

12.2. Didžioji dauguma pastabas dėl Įsakymo projekto (abiejų jo versijų) teikusių institucijų, įmonių ir įstaigų (Lietuvos biodujų asociacija, Biodegalų asociacija, Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija, Lietuvos grūdų perdirbėjų ir prekybininkų asociacija, Lietuvos grūdų augintojų asociacija, Aplinkos apsaugos agentūra, Žaliosios politikos institutas, Vartotojų aljansas) nurodė pritariančios Įsakymo projekte numatytam reglamentavimui dėl PFAD, kaip šalutinio produkto, statuso bei biodegalų, pagamintų iš PFAD, priskyrimo biodegalams, pagamintiems iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų.

12.3. Savo pastabose Įsakymo projektui Lietuvos biodujų asociacija, Biodegalų asociacija, Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija, Lietuvos grūdų perdirbėjų ir prekybininkų asociacija, Lietuvos grūdų augintojų asociacija taip pat akcentavo dėl būtynybės į 2020 m. biodegalų, pagamintų iš maistinių ir (ar) pašarinių žaliavų, kiekį, lemiantį visų kitų metų biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių žaliavų, lygį, įskaičiuoti ir biodegalus, pagamintus iš PFAD.

12.4. Teikdamos pastabas Įsakymo projektui UAB „Circle K Lietuva“, UAB „Neste Lietuva“, AB „Orlen Lietuva“, Lietuviškų degalinių sąjunga laikėsi nuostatos: „[...] nepritariame, jog Metodikos projektu, apskaičiuojant biodegalų, pagamintų iš maistinių ar pašarinių augalų, suvartojimo lygį Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 m., būtų paneigiamos ir nukrypstama nuo Lietuvoje ir visoje ES veikiančios duomenų sistemos apie į rinką tiekiamus biodegalus ir jų žaliavas.“, t. y. kad į 2020 m. biodegalų, pagamintų iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų, kiekį būtų įskaičiuoti ir biodegalai, pagaminti iš PFAD.

12.5. Įsakymo atnaujinto projekto numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažymoje buvo nurodyta: „[...] Remiantis nustatyta maistinių ir pašarinių augalų apibrėžimu Projekto 1 priede yra pateikiama biodegalų, pagamintų iš maistinių ar pašarinių augalų, suvartojimo 2020 m. apskaičiavimo tvarka ir remiantis Lietuvos statistikos departamento ir Aplinkos apsaugos agentūros pateiktais duomenimis nustatomas tokių biodegalų suvartojimo lygis 2020 m., kuris, vadovaujantis Lietuvos Respublikos alternatyviųjų degalų įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatomis, yra laikytinas atskaitos tašku įgyvendinat degalų tiekėjams nustatytus įpareigojimus. Projekte apskaičiuota biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, procentinė dalis palyginti su bendru galutiniu energijos suvartojimu Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais sudarė 5,12 procentų.“

13. Tyrimui reikšmingi ir šie tyrimo metu nustatyti duomenys:

13.1. Europos Komisijos patvirtintos ISCC EU sertifikavimo sistemos dokumento¹, apibrėžiančio teisinę sistemą ir tikrinimo procesą, skirtą nustatyti, ar medžiagos atitinka atliekų ir liekanų sąvokas, 3 dalies 3.6 papunktyje „ES valstybės narės“, be kita ko, yra nurodoma: „Valstybės narės yra atsakingos už sprendimą, ar iš tam tikros žaliavos pagaminti biodegalai yra tinkami dvigubam skaičiavimui (t. y. ar jo energinė vertė gali būti skaičiuojama dvigubai į biodegalų kvotos prievolę atitinkančios šalies kvotą) atitinkamoje šalyje. Kai kurios ES valstybės narės yra paskelbusios vadinamuosius „teigiamus sąrašus“ (angl. *positive lists*) atliekų ir liekanų arba įtraukė žaliavas, tinkamas dvigubam skaičiavimui, į savo nacionalinę teisę.

ES valstybės narės gali nustatyti papildomus arba konkretesnius reikalavimus medžiagoms, kad jos būtų pripažintos atliekomis ar liekanomis arba kad būtų tinkamos dvigubam skaičiavimui. ISCC nesuteikia garantijos, kad iš atliekų ir liekanų pagaminti biodegalai bus pripažinti kompetentingų institucijų. Todėl rinkos dalyviams rekomenduojama išsiaiškinti iš atliekų ir liekanų pagamintiems biodegalams keliamus reikalavimus toje šalyje, kurioje galutiniai biodegalai bus įskaičiuoti į nacionalinę biodegalų kvotą.

Paprastai, visuomet privaloma laikytis kompetentingų valdžios institucijų ar reguliavimo institucijų nustatytų reikalavimų. ISCC neturi viršenybės prieš nacionalinę teisę.“

13.2. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2023 m. vasario 9 d. išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal pareiškėjų Lietuvos Respublikos Seimo narių A. G. ir G. P. pareiškimus dėl energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymo Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendroju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ 2.2 papunktio ir šiuo įsakymu patvirtintos Apskaičiavimo metodikos 1 priedo 2.1.1, 2.1.3 papunktelių ir 3 punkto teisėtumo ir priėmė sprendimą (bylos Nr. I-8-520/2022), kuriuo pripažino, kad: 1) energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymo Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendroju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ 2.2 papunktis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai ir konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 4 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės principui, 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunkteliui, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 4, 5 ir 7 punktams, 7 straipsnio 2 daliai, 15 straipsnio 1 ir 2 dalims, Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 41 straipsniui, 4 straipsnio 1 ir 2 dalims, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsniui, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių 9 ir 15 punktų nuostatomis, Lietuvos Respublikos alternatyviųjų degalų įstatymo 1 straipsnio 2 daliai; 2) energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymo Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendroju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ 2.2 papunktis ta apimtimi, kiek jis įsigalioja ne nuo šio įsakymo įsigaliojimo 2022 m. sausio 1 d., o nuo 2022 m. liepos 1 d., neprieštarauja Lietuvos Respublikos pašarų įstatymo 3 straipsnio 7 daliai, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui, 20 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui; 3) energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su

¹ ISCC EU 202-5 „Atliekos ir liekanos“; https://www.iscc-system.org/wp-content/uploads/2024/01/ISCC_EU_202-5_Waste_and_Residues_v4.1_January2024.pdf

bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintos Apskaičiavimo metodikos 1 priedo 2.1.1 papunktis ta apimtimi, kiek biodegalai iš palmių riebalų rūgščių distiliato nėra įtraukti į biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekį, neprieštarauja Lietuvos Respublikos pašarų įstatymo 3 straipsnio 7 daliai, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 9 punktui; 4) Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintos Apskaičiavimo metodikos 1 priedo 2.1.3 papunktis tiek, kiek nurodytų biodegalų iš palmių riebalų rūgščių distiliato nepriskiria biodegalams, pagamintiems iš maistinių ir pašarinių augalų, ir jame nurodyto biodegalų kiekio neįtraukia į bendrą 1 priedo 2.1.1 papunktyje nurodytą biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekį, neprieštarauja Lietuvos Respublikos pašarų įstatymo 3 straipsnio 7 daliai, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 9 punktui; 5) Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintos Apskaičiavimo metodikos 1 priedo 3 punktą ta apimtimi, kiek biodegalai iš palmių riebalų rūgščių distiliato nėra įtraukti į biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinę dalį, neprieštarauja Lietuvos Respublikos pašarų įstatymo 3 straipsnio 7 daliai, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 9 punktui.

Atsižvelgiant į minėto Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimo aktualumą šio tyrimo metu vertinamoms aplinkybėms išskirtina:

13.2.1. Vienu iš reikšmingų šiame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendime proceso šalių teiktų paaiškinimų paminėtinas Energetikos ministerijos paaiškinimuose teismui teiktas argumentas, kuriuo buvo akcentuojama, jog „[...] 2020 metais iš PFAD žaliavos pagaminti biodegalai sudarė apie 0,5 procentų bendrame galutiniame transporto sektoriaus energijos suvartojime, todėl įsigaliojus Skundžiamo įsakymo 2.2 papunkčiui ne tik, kad nebus apribojamos PFAD žaliavos naudojimo apimtys, bet jos galės būti ir toliau didinamos bendrame šalies energijos suvartojimo balanse konkuruojant su iš kitų žaliavų pagamintais biodegalais arba kitais degalais iš atsinaujinančių energijos išteklių.“

Be to, Energetikos ministerija savo paaiškinimuose teigė:

„[...] Pagal Europos Komisijos patvirtintų savanoriškų sertifikavimo schemų taisykles, Europos Komisijos patvirtintos savanoriškos sertifikavimo schemos privalo paisyti nacionaliniame reguliavime įtvirtintų nuostatų ir negali savavališkai nustatyti skirtingo tam tikros žaliavos traktavimo. Praktikoje ta pati žaliava gali būti traktuojama skirtingai atskirose ES valstybėse narėse.

[...] Lietuva dėl konkrečios žaliavos traktavimo sprendė pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintų savanoriškų biodegalų sertifikavimo schemų išduotus sertifikatus, o nustatant naują žaliavos reguliavimą jo įsigaliojimas buvo atitinkamai pavėlintas, siekiant suteikti laiko rinkos dalyviams pasiruošti naujam teisiniam reguliavimui.“

13.2.2. Pabrėžtina, kad savo sprendime Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, be kita ko, konstatavo:

„[...] Energetikos ministerija byloje pateikė duomenis, patvirtinančius, kad priimant Skundžiamą įsakymą buvo vadovujamasi Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 4, 5 punktų, 7 straipsnio 2 dalies reikalavimais teisėkūros procedūroje: Skundžiamo

įsakymo projekto derinimas vyko dviejų viešųjų konsultacijų metu; Skundžiamo įsakymo derinimo metu buvo identifikuoti išsiskiriantys rinkos dalyvių interesai ir nuomonės, Energetikos ministerija vykdė pakartotinį įsakymo projekto derinimo procesą ir įvertino visas gautas pastabas, pasiūlymus ir argumentus. [...]

Nagrinėjamu atveju tiriamame teisiniame reguliavime apibrėždamas biodegalų, pagamintų iš PFAD, suvartotą kiekį energetikos ministras nepažeidė jį imperatyviai saistančių aukštesnės galios teisės aktų reikalavimų. Priimdamas Skundžiamą įsakymą energetikos ministras įgyvendino jam įstatymais suteiktus įgaliojimus, kuriems yra būdingas politinio tikslingumo pobūdis ir pareiškėjo abejonės dėl materialiosios teisės normos teisėtumo nėra pagrįstos konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, todėl, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, nėra pagrindo pripažinti tiriamą teisinį reguliavimą neteisėtu, todėl darytina išvada, kad energetikos ministras turėjo diskreciją įgyvendinti Direktyvą (ES) 2018/2001 pasirinktu būdu ir Metodikos 1 priedo 2.1.1, 2.1.3 papunkčiai bei 3 punktas neprieštarauja Pašarų įstatymo 3 straipsnio 7 daliai, Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui ir Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 9 punktui.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

14. Lietuvos Respublikos įstatymai

14.1. *Seimo kontrolierių įstatymo:*

2 straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ 1 dalis – „Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai. [...].“

14.2. *Atliekų tvarkymo įstatymo:*

3¹ straipsnio „Šalutiniai produktai“:

1 dalis – „Medžiaga ar daiktas, gaunamas gamybos proceso, kurio pirminis tikslas nėra šios medžiagos ar šio daikto gamyba, metu, gali būti laikomas šalutiniu produktu ir nepriskiriamas atliekoms, jeigu įvykdomos šios sąlygos:

- 1) tolesnis medžiagos ar daikto naudojimas yra žinomas;
- 2) medžiaga ar daiktas gali būti panaudoti tiesiogiai, be jokio papildomo apdirbimo, išskyrus, jeigu tai yra atliekama įprastos pramoninės praktikos būdu;
- 3) medžiagos ar daikto gamyba yra gamybos proceso sudėtinė dalis;
- 4) tolesnis naudojimas yra teisėtas (medžiaga ar daiktas atitinka visus svarbiausius produkto, aplinkos ir sveikatos apsaugos reikalavimus konkrečiau naudojimo atveju ir nedarys reikšmingo neigiamo poveikio visuomenės sveikatai ir aplinkai).“

2 dalis – „Lietuvos Respublikos ūkio ministerija (toliau – Ūkio ministerija) ir Aplinkos ministerija, vadovaudamosi šio straipsnio 1 dalyje nustatytais sąlygomis, nustato medžiagų ar daiktų priskyrimo šalutiniams produktams kriterijus ir priskyrimo tvarką.“

3 dalis – „Medžiaga ar daiktas laikomas atliekomis, jeigu vadovaujantis šio straipsnio 2 dalyje nurodyta tvarka nepriskiriamas šalutiniams produktams ir atitinka šio įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje pateiktą atliekų sąvoką.“

14.3. *Alternatyvių degalų įstatymo:*

20 straipsnio „Biodegalų naudojimui taikomi reikalavimai“:

1 dalis – „Degalų tiekėjai ir transporto sektoriaus gamtinių dujų tiekėjai turi užtikrinti, kad biodegalų, taip pat transporto sektoriuje suvartojamo biokuro, jeigu jie pagaminti iš

maistinių ir (ar) pašarinių augalų, procentinė dalis, palyginti su bendra degalų tiekėjo ar transporto sektoriaus gamtinių dujų tiekėjo per metus patiektų degalų energine verte:

1) 2021 metais nebūtų didesnė kaip 6,2 procentinio punkto;

2) 2022 ir kitais metais nebūtų didesnė daugiau kaip vienu procentiniu punktu, palyginti su bendru galutiniu energijos suvartojimu Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais.“

8 dalis – „Iš aliejinių augalų, nurodytų 2019 m. kovo 13 d. Europos Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2019/807, kuriuo dėl didelę netiesioginio žemės naudojimo keitimo riziką keliančių pradinių žaliavų, kurių auginimo teritorija reikšmingai plečiama į žemės, kurioje yra didelių anglies sancaupų, plotus, nustatymo ir nedidelę netiesioginio žemės naudojimo keitimo riziką keliančių biodegalų, skystųjų bioproduktų ir biomasės kuro sertifikavimo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001, priede, pagaminti degalai nuo 2023 m. gruodžio 31 d. nelaikomi biodegalais, jeigu pradinė žaliava atitinka didelę netiesioginio žemės naudojimo keitimo riziką keliančių pradinių žaliavų nustatymo kriterijus, nurodytus šiame reglamente.“

21 straipsnio „Biodegalų, pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių, kurių energinė vertė siekiant degalų tiekėjams nustatytų įpareigojimų gali būti laikoma du kartus didesne, palyginti su jų pradine energine verte, gamybai tinkamų naudoti žaliavų vertinimas“:

1 dalis – „Energetikos ministras kartu su aplinkos ministru ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministru, atsižvelgdami į šio straipsnio 3 dalies nuostatas, patvirtina metodiką, pagal kurią vertinamos pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai tinkamos naudoti žaliavos ir žaliavos, iš kurių pagamintų biodegalų, pažangiųjų biodegalų ir (ar) nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių energinė vertė, siekiant šio įstatymo 16 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytų įpareigojimų, gali būti laikoma du kartus didesne, palyginti su jų pradine energine verte.“

2 dalis – „Šio straipsnio 1 dalyje nurodytoje metodikoje nustatomi pradinių žaliavų vertinimo kriterijai ir jų reikšmės, kuriais remiantis žaliavos gali būti įtraukiamos į energetikos ministro tvirtinamą žaliavų sąrašą (toliau – žaliavų sąrašas). Į žaliavų sąrašą įtraukiamos žaliavos, kurios yra laikomos tinkamomis naudoti pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybai, ir žaliavos, iš kurių pagamintų biodegalų, pažangiųjų biodegalų ir nebiologinių skystųjų ir (ar) dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių energinė vertė yra laikoma du kartus didesne, palyginti su jų pradine energine verte.“

14.4. *Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo:*

37 straipsnio „Biodegalų ir skystųjų bioproduktų tvarumo sistema“:

1 dalis – „Biodegalai ir skystieji bioproduktai turi atitikti šio įstatymo 38 straipsnyje nustatytus tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijus, nepaisant to, kurioje pasaulio šalyje užauginta (gauta) žaliava jiems gaminti:

1) apskaičiuojant šio įstatymo 1 straipsnio 4 dalyje nustatytą energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių energijos dalį, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu; [...]“

3 dalis – „Vyriausybės įgaliota institucija turi teisę reikalauti, kad ūkinę veiklą vykdančys asmenys pagrįstų tiekiamų ir (ar) gaminamų biodegalų ir skystųjų bioproduktų ar jų gamybai naudotų žaliavų atitiktį šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytiems tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams.“

6 dalis – „Ūkinę veiklą vykdančys asmenys, siekiantys gauti sertifikatą, patvirtinantį biodegalų, skystųjų bioproduktų ar žaliavų biodegalų, skystųjų bioproduktų gamybai atitiktį tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams,

nurodytiems šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse, kreipiasi į sertifikavimo įmonę, kuri atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą. Ūkinę veiklą vykdančias asmuo sertifikavimo įmonei teikia informaciją ir duomenis apie atitiktį šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytiems tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams.“

7 dalis – „Sertifikavimo įmonė atlieka ūkinę veiklą vykdančių asmenų pateiktos informacijos nepriklausomą auditą ir išduoda sertifikatą arba pateikia motyvuotą atsisakymą jį išduoti. Sertifikavimo įmonė kiekvienais metais atlieka ūkinę veiklą vykdančių asmenų, turinčių sertifikatą, patvirtinančią atitiktį šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytiems tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams, auditą. Vidaus auditą arba antrosios šalies auditą iki pirmosios miško biomasės surinkimo vietos leidžiama atlikti biodegalų ir skystųjų bioproduktų gamybai iš miško biomasės, siekiant įvertinti atitiktį šio įstatymo 38 straipsnio 8 ir 10 dalyse nurodytiems kriterijams. Audito metu patikrinama, ar ūkinę veiklą vykdančio asmens naudojamos sistemos yra tikslios, patikimos ir apsaugotos nuo klastojimo, užtikrinant, kad medžiagos nebūtų tikslingai pakeistos ar išmestos, kad žaliavos ir kuro partija arba jos dalis galėtų tapti atliekomis ar liekanomis. Audito metu įvertinamas mėginių ėmimo dažnumas, metodika ir duomenų patikimumas.“

12 dalis – „Viešosios įstaigos Lietuvos energetikos agentūros prašymu sertifikavimo įmonės privalo pateikti nepriklausomo audito ataskaitą ir informaciją, kuria remiantis ūkinę veiklą vykdančiam asmeniui išduotas sertifikatas, patvirtinantis atitiktį šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytiems tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams. Apibendrintą informaciją viešojoje įstaigoje Lietuvos energetikos agentūra kiekvienais metais iki kovo 1 dienos teikia Vyriausybės įgaliotai institucijai. Jeigu viešojoje įstaigoje Lietuvos energetikos agentūra nustato, kad nepriklausomo audito ataskaitoje pateikti duomenys ar informacija neatitinka šio įstatymo 38 straipsnio 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ir 12 dalyse nustatytų kriterijų, ji pateikia šią informaciją Vyriausybės įgaliotai institucijai, kuri nedelsdama informuoja Europos Komisiją ir savanorišką schemą administruojančią subjektą apie nustatytas neatitiktis.“

14.5. Prokuratūros įstatymo:

2 straipsnio „Prokuratūra, jos statusas ir funkcijos“

2 dalis – „Prokuratūra įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka: [...]

7) gina viešąjį interesą;“

19 straipsnio „Viešojo intereso gynimas“:

1 dalis – „Prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės akto pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra.“

2 dalis – „Prokuroras, pareiškęs ieškinį, prašymą, pareiškimą teismui ir turėdamas pagrindą manyti, kad valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės netinkamai vykdė pareigas, apie tai informuoja jų savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją ir (ar) imasi kitų šio įstatymo nustatytų priemonių.“

4 dalis – „Prokurorai, turėdami pagrindą manyti, kad yra pažeisti teisės aktų reikalavimai, gindami viešąjį interesą, turi įgaliojimus:[...]

2) nutarimu reikalauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių jų veiklos srityse spręsti dėl priemonių teisės pažeidimams pašalinti taikymo ir per 20 darbo dienų nuo reikalavimo gavimo dienos informuoti prokuratūrą apie priimtą sprendimą, taip pat per 20 darbo dienų nuo sprendimo priėmimo dienos pateikti prokuratūrai informaciją apie jo vykdymo rezultatus;“.

15. Kiti Lietuvos Respublikos teisės aktai

15.1. *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2012 m. sausio 17 d. įsakymu Nr. D1-46/4-63 patvirtinto Gamybos liekanų priskyrimo prie šalutinių produktų tvarkos aprašo:*

2 punktas – „Šalutinis produktas – gamybos liekanos, kurios nėra priskiriamos prie atliekų.“

4 punktas – „Gamybos liekanos gali būti laikomos šalutiniais produktais ir nepriskiriamos atliekoms, jeigu atitinka šias sąlygas:

4.1. atitinka visus šiuos kriterijus:

4.1.1. gamybos liekanos susidaro gamybos proceso metu;

4.1.2. gamybos liekanų naudojimas yra žinomas;

4.1.3. gamybos liekanos gali būti panaudotos tiesiogiai;

4.1.4. gamybos liekanos naudojimas yra teisėtas; [...]"

5 punktas – „Tvarkos aprašo 4 punkte nurodytų sąlygų neatitinkančios gamybos liekanos, bet atitinkančios Atliekų tvarkymo įstatyme pateiktą atliekų sąvoką, laikomos atliekomis.“

15.2. *Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ (aktuali akto redakcija, galiojanti nuo 2023 m. rugsėjo 23 d.) patvirtintos Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos (Apskaičiavimo metodika) (aktuali akto redakcija, galiojanti nuo 2023 m. rugsėjo 23 d.):*

2 punktas – „Metodikoje vartojamos sąvokos: [...]"

2.3. Iš nedidelę netiesioginę žemės paskirties keitimo riziką keliančių augalų pagaminti biodegalai, skystieji bioproduktai ir biomasės kuras – biodegalai, skystieji bioproduktai ir biomasės kuras pagaminti taikant schemas, kuriomis vengiama išstūmimo poveikio, daromo dėl maistinių ir pašarinių augalų pagrindu pagamintų biodegalų, skystųjų bioproduktų ir biomasės kuro naudojimo, taikant geresnę ūkininkavimo praktiką, taip pat augalus auginant žemėje, kuri anksčiau nebuvo naudojama augalų auginimui, ir laikantis Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 38 straipsnyje nurodytų biodegalų ir skystųjų bioproduktų tvarumo kriterijų.

[...] 2.6. Maistiniai ir pašariniai augalai – žemės ūkio paskirties žemėje kaip pagrindiniai augalai užauginti krakmolingi augalai, cukringi augalai arba aliejiniai augalai, išskyrus perdirbimo liekanas, atliekas ir lignoceliuliozės medžiagas, ir tarpiniai pasėliai, kaip antai ir antsėliai, su sąlyga, kad tokių tarpinių pasėlių naudojimas nesukuria papildomos žemės paklausos.“

10 punktas – „Bendrasis galutinis atsinaujinančių energijos išteklių suvartojimas transporto sektoriuje apskaičiuojamas atsižvelgiant į biodegalų, biomasės kuro ir nebiologinių skystųjų ir dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių, suvartotų transporto sektoriuje, sumą.“

12 punktas – „Apskaičiuojant bendrąjį galutinį atsinaujinančių energijos išteklių suvartojimą transporto sektoriuje, kaip numatyta Metodikos 10 punkte ir apskaičiuojant Pažangą siekiant transporto tikslo, kaip numatyta Metodikos 11 punkte, biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, energijos dalis negali, daugiau kaip vienu procentiniu punktu, viršyti Metodikos 1 priedo 3 punkte nurodytos biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinės dalies.“

13 punktas – „Biodegalai, pagaminti iš Metodikos 17 ir 18 punktuose išvardintų žaliavų neįskaitomi į Metodikos 12 punkte nustatytą ribą.“

14 *punktas* – „Biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarančio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato laikomi biodegalais pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų ir įskaitomi į Metodikos 12 punkte nustatytą ribą.“

Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1-170 patvirtintos Metodikos (naujos redakcijos) 1 priedo „Biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, procentinė dalis palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais, nustatymas“:

2 *punktas* – „Skaiciavimui naudojami įvesties duomenys:

2.1. 2020 m. kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose suvartotas visų skystųjų biodegalų kiekis – 4309 teradžauliai (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas), iš kurių:

2.1.1. Biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekis – 3 875,2 teradžauliai (šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Aplinkos apsaugos agentūra); [...]

2.1.3. Biodegalų, pagamintų iš palmių riebalų rūgščių distiliato, kiekis – 426,6 teradžauliai (šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra).“

3 *punktas* – „Remiantis šio priedo 1 punkte nurodyta formule ir šio priedo 2 punkte nurodytais įvesties duomenimis, apskaičiuota biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinė dalis sudaro 4,61 procento.

Pastaba. Nustatant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinę dalį, buvo atsižvelgta į tai, kad 2020 m. vidaus rinkai patiekti biodegalai, pagaminti iš palmių riebalų rūgščių distiliato, pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintas savanoriškas biodegalų sertifikavimo schemas ir jų išduotus sertifikatus patvirtinančius biodegalų atitiktį Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 38 straipsnyje numatytiems biodegalų tvarumo ir išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams, buvo sertifikuoti kaip iš perdirbimo liekanų pagaminti biodegalai.“

15.3. *Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymo Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ (akto redakcija, įsigaliojusi nuo 2022 m. sausio 1 d.)*

2 *punktas* – „Nustatau, kad:

2.1. šis įsakymas įsigalioja 2022 m. sausio 1 d.;

2.2. 2022 m. liepos 1 d. įsigalioja tokia šiuo įsakymu patvirtintos Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos 14 punkto redakcija:

„14. Biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarančio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato laikomi biodegalais pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų ir įskaitomi į Metodikos 12 punkte nustatytą ribą.“

15.4. *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. D1-262 (nauja redakcija, galiojanti nuo 2017 m. balandžio 20 d.) patvirtinto Degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo (akto redakcija, galiojusi nuo 2020 m. birželio 11 d. iki 2021 m. gegužės 27 d.):*

8 *punktas* – „Tiekėjai privalo kasmet iki kiekvienų kalendorinių metų balandžio 30 d., pradedant nuo 2019 m., pateikti Aplinkos apsaugos agentūrai vertintojų patvirtintas praėjusių kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio

energijos vienetui ataskaitas, kuriose nurodomas Lietuvos rinkai patiektų degalų ir energijos išmetamų ŠESD kiekis tenkantis energijos vienetui. [...] Tiekėjų teikiamas ataskaitas pasirašo už jų parengimą atsakingi asmenys. [...] Tiekėjai, ataskaitose nustatydami savo tiekiamų degalų išmetamų ŠESD kiekį, tenkanti energijos vienetui, taiko šio Tvarkos aprašo 1 priede nustatytą skaičiavimo metodiką, laikosi šio Tvarkos aprašo 1 priede nustatytų apibrėžčių ir lygina savo pasiektų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekį su kuro standartiniu baziniu lygiu, nustatytu šio Tvarkos aprašo 2 priede.“

9 punktas – „Tiekėjai šio Tvarkos aprašo 8 punkte nurodytose ataskaitose pateikia informaciją apie biodegalų gamybos būdus, biodegalų, gautų iš žaliavų, kurių kategorijos nurodytos 2011 m. sausio 3 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymo Nr. D1-2 „Dėl Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“ 1 priede, kiekius ir būvio ciklo metu išmetamą ŠESD kiekį energijos vienetui, įskaitant su biodegalų naudojimu susijusio numatomo kiekio, išmetamo dėl netiesioginio žemės paskirties keitimo, preliminarias vidutines vertes.“

11 punktas – „Aplinkos apsaugos agentūra tikrina Tiekėjų pagal 8 punkte nurodytus reikalavimus parengtas visas gaunamas degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitas.“

12 punktas – „Aplinkos apsaugos agentūra pagal šio Tvarkos aprašo 3 priede nustatytus reikalavimus, apibendrina degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitose pateiktus duomenis ir, suderinusi su Aplinkos ministerija, iki kiekvienų kalendorinių metų gruodžio 31 d., pradedant nuo 2019 m., pateikia ataskaitas Europos Komisijai, elektroniniu būdu siųsdama duomenis į Europos aplinkos agentūros valdomą Centrinę duomenų saugyklą, naudojant Europos aplinkos agentūros „ReportNet“ priemones.“

15.5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. D1-262 (nauja redakcija, galiojanti nuo 2017 m. balandžio 20 d.) patvirtinto Degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo (aktuali akto redakcija, galiojanti nuo 2022 m. gruodžio 15 d.) (toliau – Aprašas):

8 punktas – „Tiekėjai privalo kasmet iki kalendorinių metų balandžio 30 d., pradedant nuo 2019 m., pateikti Aplinkos apsaugos agentūrai tikrintojų patvirtintas praėjusių kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitas, kuriose nurodomas Lietuvos rinkai patiektų degalų ir energijos išmetamų ŠESD kiekis, tenkantis energijos vienetui. [...] Tiekėjų ir tikrintojų patikros elektroninės ataskaitos versijos privalo būti pasirašytos už jų parengimą atsakingų asmenų ir teikiamos Aplinkos apsaugos agentūrai arba į DAEL sistemą. Tiekėjo ir tikrintojų patikros ataskaitos su jais papildomai teikiami dokumentai pasirašomi galiojančių elektroniniu parašu. Tiekėjai, ataskaitose nustatydami savo tiekiamų degalų išmetamų ŠESD kiekį, tenkanti energijos vienetui, taiko Tvarkos aprašo 1 priede nustatytą skaičiavimo metodiką, laikosi Tvarkos aprašo 1 priede nustatytų apibrėžčių ir lygina savo tiekiamų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekį su kuro standartiniu baziniu lygiu, nustatytu Tvarkos aprašo 2 priede.“

9 punktas – „Tiekėjai šio Tvarkos aprašo 8 punkte nurodytose ataskaitose pateikia informaciją apie biodegalų gamybos būdus, biodegalų, gautų iš žaliavų, kurių kategorijos nurodytos 2011 m. sausio 3 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymo Nr. D1-2 „Dėl Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“ 1 priede, kiekius ir būvio ciklo metu išmetamą ŠESD kiekį energijos vienetui, įskaitant su biodegalų naudojimu susijusio planuojamo kiekio, išmetamo dėl netiesioginio žemės paskirties keitimo, preliminarias vidutines vertes. Tiekėjai, praėjusių kalendorinių metų

degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitose papildomai gali pateikti informaciją apie biodegalų kilmės šalis.“

11 punktas – „Aplinkos apsaugos agentūra iki kalendorinių metų gegužės 30 d. patikrina tiekėjų pateiktas praėjusių kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitas ir nustačiusi trūkumą, DAEI sistemoje arba elektroniniu paštu kai pateikta jungtinė ataskaita, informuoja tiekėją suteikdama galimybę pataisyti ataskaitą ir pareikalauti DAEI sistemos dalyvio ir (ar) akredituoto tikrintojo arba patikrą atlikusios organizacijos pateikti reikiamą informaciją arba duomenis. Tiekėjui atsisakius patikslinti ataskaitą arba nepateikęs reikiamų duomenų, per 10 darbo dienų nuo oficialaus pakartotinio prašymo pateikti trūkstamus duomenis arba patikslinti informaciją Aplinkos apsaugos agentūra fiksuoja pažeidimą ir per 10 darbo dienų informuoja Aplinkos apsaugos departamentą, perduoda informaciją Europos Komisijai ir atitinkamoms kitų Europos Sąjungos valstybių narių kompetentingoms institucijoms.“

16. Tarptautiniai teisės aktai

16.1. 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (toliau – Direktyva (RED II) 2018/2001/ES)

2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“:

23 punktas – „atliekos – atliekos, kaip apibrėžta Direktyvos 2008/98/EB 3 straipsnio 1 punkte, neįskaitant medžiagų, kurios buvo sąmoningai modifikuotos ar užterštos, kad atitiktų šią apibrėžtį;“.

40 punktas – „maistiniai ir pašariniai augalai – žemės ūkio paskirties žemėje kaip pagrindiniai augalai užauginti krakmolingi augalai, cukringi augalai arba aliejiniai augalai, išskyrus liekanas, atliekas arba lignoceliuliozės medžiagas, ir tarpiniai pasėliai, kaip antai posėliai ir antsėliai, su sąlyga, kad tokių tarpinių pasėlių naudojimas nesukuria papildomos žemės paklausos;“.

43 punktas – „liekanos – medžiaga, kurios kaip galutinio (-ių) produkto (-ų) nesiekama tiesiogiai pagaminti gamybos proceso metu; ji nėra pirminis gamybos proceso tikslas ir procesas nėra sąmoningai pakeistas tam, kad ji būtų gaminama;“.

30 straipsnio „Atitikties tvarumo ir išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijams patikrinimas“:

3 dalis – „Valstybės narės imasi priemonių užtikrinti, kad ekonominės veiklos vykdytojai pateiktų patikimą informaciją apie nustatytą ir priimtą pagal 25 straipsnio 2 dalį išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo ribų ir apie 29 straipsnio 2–7 ir 10 dalyse nustatytą tvarumo ir išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijų laikymąsi ir kad ekonominės veiklos vykdytojai, pateikus prašymą, valstybėms narėms pateiktų duomenis, kurie buvo panaudoti rengiant šią informaciją. Valstybės narės reikalauja, kad ekonominės veiklos subjektai užtikrintų pakankamą nepriklausomo pateikiamos informacijos audito lygį ir pateiktų įrodymų, kad toks auditas atliekamas.“

9 dalis – „[...] Valstybių narių kompetentingos institucijos prižiūri nepriklausomą auditą pagal savanorišką schemą atliekančių sertifikavimo įstaigų veiklą. Kompetentingų valdžios institucijų prašymu sertifikavimo įstaigos pateikia visą susijusią informaciją, kurios reikia veiklos priežiūrai atlikti, įskaitant tikslią auditų datą, laiką ir vietą. Valstybės narės, radusios neatitikties problemų, skubiai informuoja savanorišką schemą.“

16.2. 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas (toliau – Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų)

3 straipsnis „Sąvokų apibrėžtys“ – „Šioje direktyvoje taikomos tokios sąvokų apibrėžtys:

1) „atliekos“ – medžiaga ar objektas, kurio turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti.“

4 straipsnio „Atliekų hierarchija“ 1 dalies 1 punktas – „Atliekų prevencijos ir tvarkymo srities teisės aktuose kaip prioritetų eiliškumas nustatoma tokia atliekų hierarchija:

- a) prevencija;
- b) parengimas pakartotiniam naudojimui;
- c) perdirbimas;
- d) kitas naudojimas, pvz., naudojimas energijai gauti; ir
- e) šalinimas.“

7 straipsnio „Atliekų sąrašas“ 1 dalis – „Priemonės, skirtos iš dalies pakeisti neesmines šios direktyvos nuostatas, susijusias su Sprendimu 2000/532/EB nustatyto atliekų sąrašo atnaujinimu, patvirtinamos pagal 39 straipsnio 2 dalyje numatytą reguliavimo procedūrą su tikrinimu. [...] Medžiagos ar objekto įtraukimas į sąrašą nereiškia, kad tai visuomet yra atliekos. Medžiaga ar objektas laikomas atliekomis tik tada, kai atitinka 3 straipsnio 1 punkte pateiktą apibrėžtį.“

16.3. 2013 m. sausio 16 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 68/2013 dėl pašarinių žaliavų katalogo (toliau – Reglamentas Nr. 68/2013) C dalies „Pašarinių žaliavų sąrašas“ 13.6.5 papunktis:

<p>13.6.5</p> <p>Riebalų rūgščių distiliatai, gauti rafinuojant mechaniniu būdu ⁽³⁾</p>	<p>Produktas, gaunamas mažinant aliejų ir augalinių ir gyvūninių riebalų rūgštingumą distiliuojant, kuriame yra laisvųjų riebalų rūgščių, aliejų ar riebalų ir natūraliai pasitaikančių sėklų, vaisių ar gyvūnų audinių sudedamųjų dalių, pvz., monogliceridų, digliceridų, sterolių ir tokoferolių.</p>	<p>Žali riebalai</p> <p>Drėgnis, jei > 1 %</p>
---	--	---

16.4. 2018 m. gruodžio 19 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2018/2067 dėl duomenų patikros ir tikrintojų akreditavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2003/87/EB:

17 punktas – „tikrinant labai svarbu išanalizuoti ataskaitoje pateiktų duomenų jautrumą netikslumams, kurie galėtų būti esminiai, ir nustatyti, kaip tikrintojas turėtų atlikti patikros veiksmus. Todėl kiekviena patikros procedūros dalis turi būti glaudžiai susijusi su šių netikslumų rizikos analizės rezultatais;“.

19 punktas – „tikrinant labai svarbu išanalizuoti ataskaitoje pateiktų duomenų jautrumą netikslumams, kurie galėtų būti esminiai, ir nustatyti, kaip tikrintojas turėtų atlikti patikros veiksmus. Todėl kiekviena patikros procedūros dalis turi būti glaudžiai susijusi su šių netikslumų rizikos analizės rezultatais;“.

25 punktas – „kad šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų sistema tinkamai veiktų ir kad būtų prižiūrima patikrų kokybė, labai svarbu užtikrinti veiksmingą nacionalinių akreditacijos įstaigų arba, jei taikytina, kitų nacionalinių institucijų ir kompetentingų institucijų tarpusavio bendradarbiavimą. Siekiant skaidrumo būtina užtikrinti, kad nacionalinės akreditacijos įstaigos arba, jei taikytina, kitos nacionalinės institucijos ir kompetentingos institucijos įdiegtų veiksmingas keitimosi informacija priemones. Kompetentingos institucijos turėtų keistis informacija tarpusavyje ir su akreditacijos įstaigomis arba su kitomis nacionalinėmis institucijomis taikydamos aukščiausio lygio konfidencialumo ir profesinės paslapties garantijas ir vadovaudamosi taikytiniais nacionalinės ir Sąjungos teisės aktais;“.

7 straipsnio „Bendri tikrintojo įpareigojimai“:

1 dalis – „Tikrintojas atlieka patikras ir vykdo veiklą, kaip reikalaujama šiame skyriuje, siekdamas pateikti patikros ataskaitą, kurios išvadoje būtų pagrįstai patikinta, kad veiklos vykdytojo arba orlaivių naudotojo ataskaitoje nėra esminių netikslumų.“

2 dalis – „Tikrintojas planuoja ir atlieka patikras laikydamasis profesinio skepticizmo nuostatos, pripažindamas, kad gali būti aplinkybių, dėl kurių veiklos vykdytojo arba orlaivių naudotojo ataskaitos informacijoje gali būti esminių netikslumų.“

38 straipsnio „ES ATLPS auditoriui ir ES ATLPS audito vadovui keliami kompetencijos reikalavimai“

1 dalis – „ES ATLPS auditorius privalo būti kompetentingas atlikti patikrą. Todėl ES ATLPS auditorius privalo atitikti bent šiuos kriterijus:

a) turėti žinių apie Direktyvą 2003/87/EB, Įgyvendinimo reglamentą (ES) 2018/2066, Deleguotąjį reglamentą (ES) .../... (tikrinat bazinių duomenų ataskaitą arba naujų rinkos dalyvių duomenų ataskaitą), šį reglamentą, susijusius standartus ir kitus atitinkamus teisės aktus, taikomas gaires, taip pat valstybės narės, kurioje atliekama patikra, paskelbtas gaires ir teisės aktus;“.

Tyrimui reikšminga teismų praktika

17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas (byla Nr. 14/02):

„[...] Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje nurodyta ūkinės veiklos teisinio reguliavimo kryptis aiškintina kaip konstitucinis įpareigojimas įstatymų leidėjui, kitoms teisėkūros institucijoms ūkinės veiklos teisiniu reguliavimu užtikrinti palankią teisinę terpę tokiai ūkinei veiklai, kuri, tenkindama ūkio subjekto interesus, tarnautų ir bendrai tautos gerovei. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad reguliuodama ūkinę veiklą valstybė negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo ūkio subjektams būtų sudarytos nepalankios, nevienodos ūkininkavimo sąlygos, varžoma jų iniciatyva, nesudaromos galimybės jai reikštis (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 9 d. nutarimas).“

18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2023 m. lapkričio 7 d. nutarimas 2023 m. lapkričio 7 d. Nr. KT91-N11/2023 (byla Nr. 1/2023-11/2023):

„[...] Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis teisinės valstybės principas yra susijęs ir su konstituciniais atsakingo valdymo, valdžios atsakomybės visuomenei principais, įtvirtintais Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalyse, kuriose nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (*inter alia* 2015 m. lapkričio 19 d., 2016 m. liepos 8 d., 2021 m. spalio 15 d. nutarimai).

Pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį atsakingo valdymo principą, valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos, vykdydamos savo funkcijas, negali viršyti joms Konstitucijos ir įstatymų suteiktų įgaliojimų, juos įgyvendindamos privalo *inter alia* priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus (jie turi būti paremti aukštesnės galios teisės aktų nuostatomis, aiškūs, racionaliai motyvuoti ir kt.) (*inter alia* 2018 m. kovo 2 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d., 2022 m. balandžio 15 d. nutarimai).“

19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas (byla Nr. 28/08):

„[...] Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad teisinis reguliavimas – tai tam tikros socialinės tvarkos nustatymo forma, kuria galima nustatyti *inter alia* pagrįstus, nediskriminacinius, aiškiai suformuluotus ūkinės veiklos draudimus ir, atsižvelgiant į

reguliuojamų visuomeninių santykių specifiką, keisti ūkinės veiklos draudimų ir leidimų santykį, jei besikeičiant teisinio reguliavimo turiniui nėra paneigiami Konstitucijoje įtvirtinti ūkinės veiklos reguliavimo principai. Todėl Seimas, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios institucija, ir Vyriausybė, kaip vykdomosios valdžios institucija, turi labai plačią diskreciją formuoti ir vykdyti valstybės ekonominę politiką.

Tokios politikos, kaip yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas, „turinio (*inter alia* prioritetų), priemonių bei metodų vertinimas (kad ir kas juos vertintų), taip pat ir pagrįstumo bei tikslingumo aspektu, net jeigu laikui bėgant paaiškėja, kad buvo ir geresnių jos pasirinktos ekonominės politikos alternatyvų (taigi ir tai, jog ši, anksčiau suformuota ir vykdyta, ekonominė politika pagrįstumo bei tikslingumo aspektu pagrįstai vertintina neigiamai), savaime negali būti dingstis kvestionuoti tą (anksčiau suformuotą ir vykdytą) ekonominę politiką atitikusio ūkinės veiklos teisinio reguliavimo atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai (taip pat ir Konstituciniame Teisme inicijuojant konstitucinės justicijos bylas), nebent tas teisinis reguliavimas jau jį nustatant teisės aktuose būtų akivaizdžiai priešingas tautos gerovei, Lietuvos visuomenės ir valstybės interesams, akivaizdžiai paneigtų Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes“ (2006 m. gegužės 31 d., 2006 m. rugsėjo 26 d., 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimai, 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas).

20. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. balandžio 15 d. nutarimas Nr. KT133-N10/2020:*

„[...] Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų yra teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas, kuris suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių (*inter alia* 2003 m. gegužės 30 d., 2016 m. gruodžio 7 d., 2020 m. birželio 12 d. nutarimai); turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2014 m. liepos 11 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimai).“

21. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. gruodžio 16 d. nutarimas Nr. KT33-N21/2015 (byla Nr. 23/2013):*

„[...] Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad viešasis interesas yra dinamiškas, kintantis, dėl to valstybė gali, o tam tikrais atvejais ir turi, keisti (plėsti, siaurinti arba kitaip koreguoti) ūkinės veiklos reguliavimą (2008 m. birželio 30 d., 2011 m. sausio 6 d., 2013 m. balandžio 2 d., 2015 m. kovo 5 d. nutarimai); dėl ūkinės veiklos specifikos, įvairumo ir dinamiškumo ūkinės veiklos teisinis reguliavimas negali būti visą laiką vienodas, draudimų ir leidimų santykis gali kisti, *inter alia* siekiant užtikrinti viešąjį interesą (*inter alia* 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai).“

22. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. spalio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-290-602/2017:*

„[...] Viešojo administravimo subjektų veiklai būdingas formalizmo principas, nes jų veikla turi atitikti nustatytas procedūras. Tokių procedūrų nustatymas yra susijęs ir su teisėtumo principo įgyvendinimu, nes viešojo administravimo institucijos turi veikti taip, kaip nustatyta jų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A602-1179/2012).“

Tyrimo išvados

23. Atsižvelgiant į Pareiškėjos Skundo turinį bei tyrimo metu nustatytas faktines aplinkybes, Seimo kontrolierės atlikto tyrimo išvados bus pateikiamos išskiriant šias dalis:

23.1. dėl Agentūros tarnautojų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo) vykdant ŠESD ataskaitų kontrolę;

23.2. dėl nustatytos biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 m. procentinės dalies.

Dėl Agentūros tarnautojų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo) vykdant ŠESD ataskaitų kontrolę

24. Atsižvelgiant į Pareiškėjos Skunde Seimo kontrolierei nurodytas aplinkybes dėl Agentūros tarnautojų galimai netinkamų veiksmų (pažymos 2.1–2.6, 4.1–4.5 papunkčiai), išskirtina tai, jog skundžiamos institucijos tarnautojų veiksmų (neveikimo) vertinimas yra susijęs su keletu aspektų: 1) nevienodu atliekų, perdirbimo liekanų ir šalutinių produktų sąvokų aiškinimu ir dėl to Agentūros veikloje atsiradusiu galiojančios redakcijos Apskaičiavimo metodikos 14 punkto nuostatų nepaisymu; 2) biodegalų tvarumą patvirtinantiems dokumentams (tvarumo sertifikatams) išskirtinio statuso suteikimu; 3) Aprašo nuostatų, apibrėžiančių Agentūros veiksmus atliekant ŠESD ataskaitų tikrinimą, neišsamumu. Todėl šioje tyrimo dalyje Seimo kontrolierė analizuoja Agentūros tarnautojų veiksmus būtent šiais paminėtais aspektais.

25. Seimo kontrolierė pažymi, kad atliekų, perdirbimo liekanų ir šalutinių produktų sąvokų nevienodas aiškinimas ir PFAD vienai iš žaliavų kategorijai priskyrimas lemia tam tikrų dalykų skirtingą traktavimą, ką yra pripažinusi ir Aplinkos ministerija (pažymos 4.3 punktas), todėl paminėtinos esminės teisės aktų nuostatos, kurios apibrėžia esminius šių sąvokų skirtumus.

Pirmiausia paminėtina, kad atliekų (angl. *waste*) ir šalutinių produktų (angl. *by-products*) apibrėžimai yra įtvirtinti Direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų 3 straipsnio 1 dalyje (pažymos 16.2 papunktis), o į Lietuvos nacionalinę teisę perkelti atitinkamai į Atliekų tvarkymo įstatymo (pažymos 14.2 papunktis) bei aplinkos ministro ir ekonomikos ir inovacijų ministro 2012 m. sausio 17 d. įsakymu Nr. D1-46/4-63 patvirtinto Gamybos liekanų priskyrimo prie šalutinių produktų tvarkos aprašo (pažymos 15.1 papunktis) nuostatas. Paminėtina, kad Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų patvirtina, kad ES valstybės narės gali pačios nuspręsti, ar tam tikra medžiaga laikoma atlieka, todėl tam tikros medžiagos priklausomai nuo ES valstybės gali būti traktuojamos skirtingai.

Paminėtina ir Direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų 2 straipsnio 43 punkte įtvirtinta liekanų (angl. *residus*) sąvoka, kuri apibrėžiama kaip medžiaga, kurios kaip galutinio (-ių) produkto (-ų) nesiekama tiesiogiai pagaminti gamybos proceso metu; ji nėra pirminis gamybos proceso tikslas ir procesas nėra sąmoningai pakeistas tam, kad ji būtų gaminama (pažymos 16.2 papunktis). Liekanos statuso apibrėžtis yra platesnė nei atliekos, nes ne kiekviena liekana yra laikoma atlieka, mat iš gamybos proceso metu susidarantių liekanų gali susidaryti arba atlieka (perdirbimo liekana), arba šalutinis produktas, kuris laikytinas ekonomiškai vertingu produktu, kuriam taikomi jau kitokie tvarumo kriterijai.

Svarbu pastebėti tai, kad PFAD žaliavos traktavimas įvairiose Europos Sąjungos valstybėse yra labai nevienodas, nes Direktyva (RED II) 2018/2001/ES (pažymos 16.1 papunktis), nustatanti biodegalų ir biomasės tvarumo kriterijus, neįtvirtina konkretaus PFAD žaliavos traktavimo, kas leidžia nesant reguliavimo, susijusio su žaliavomis, kurios specifiškai nėra identifikuotos Direktyvos (RED II) 2018/2001/ES nuostatose, ES valstybės narėms jas traktuoti pagal nacionaliniu lygiu priimtą teisinį reguliavimą. Pabrėžtina, kad PFAD taip pat nėra įrašytas Direktyvoje 2008/98/EB dėl atliekų, taip pat joje paminėtame atliekų sąrašė (pažymos 16.2 papunktis), nes Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų nustato

atliekų hierarchiją, apibrėžia ir klasifikuoja atliekas, bet konkrečiai nenurodo tam tikrų žaliavų priskyrimo atliekoms sąrašo.

Pabrėžtina, kad PFAD yra šalutinis produktas, susidarantis palmių aliejaus rafinavimo metu, todėl iš esmės jis atitinka „riebalų rūgštis iš augalinio aliejaus perdirbimo“ apibrėžtį, tad jis gali būti priskiriamas pašarinei žaliai pagal Reglamento Nr. 68/2013 C dalies 13.6.5 papunktį (pažymos 16.3 papunktis), tačiau akcentuotina, kad tiesiogiai minėtame ES reglamente jis vis tik nėra įvardytas. Tačiau šiuo metu nuo 2022 m. liepos 1 d. galiojanti Apskaičiavimo metodikos 14 punkto (pažymos 15.2, 15.3 papunkčiai) redakcija, numatanti, kad biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarančio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato laikomi biodegalais, pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų, aiškiai įtvirtina PFAD, kaip šalutinio produkto, gaunamo iš maistinių ir pašarinių augalų, statusą.

Tai, kas paminėta pirmiau, Seimo kontrolierės vertinimu, patvirtina, kad atliekų, liekanų ir šalutinių produktų sąvokų apibrėžtis yra gana aiški, tačiau kai kurių žaliavų priskyrimą konkrečiai kategorijai gali apsunkinti nepakankamas teisinis reglamentavimas nacionaliniu lygiu, kas gali sąlygoti skirtingas interpretacijas dėl konkrečios žaliavos priskyrimo tam tikrai kategorijai. Todėl vertintinos Pareiškėjos Skunde nurodytos aplinkybės, jog Agentūra, tikrindama degalų tiekėjų pateiktas ŠESD ataskaitas, netinkamai traktuoja PFAD kaip atlieką ar perdirbimo liekaną su joms taikomomis ŠESD intensyvumo vertėmis, o ne šalutinį produktą. Tokių savo veiksmų nepaneigė ir pati Agentūra, pateiktuose paaiškinimuose Seimo kontrolieriui tai grįsdama tuo, jog sertifikavimo įmonės, kurios atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos pripažintą savanorišką schemą, tvarumo sertifikatuose PFAD nurodydavo kaip liekaną (pažymos 6.2, 6.4, 6.6, 8.1, 8.2, 8.3 papunkčiai), t. y. rėmėsi (remiasi) tik Europos Sąjungos teisės aktų nuostatomis pagrįstu reglamentavimu. Pabrėžtina, kad tokios pozicijos Agentūra laikosi net šiuo metu, kai galioja Apskaičiavimo metodikos 14 punkto nuostata, aiškiai nustatanti, jog biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdorojimo metu susidarančio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato, laikomi biodegalais, pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų, o remiantis Apskaičiavimo metodikos 2.6 papunktyje įtvirtinta maistinių ir pašarinių augalų sąvoka, šioms žaliavoms nepriskiriamos perdirbimo liekanos (pažymos 15.2 papunktis). Tačiau akcentuotina, jog 2024 m. liepos 3 d. rašte Nr. (36-1)-A4E-8243 Pareiškėjai Agentūra buvo nurodžiusi, jog 2022 m. liepos 1 d. įsigaliojusi Apskaičiavimo metodikos 14 punkto nuostata patvirtina, kad PFAD laikomas šalutiniu produktu, o ne atlieka ar liekana, todėl degalų būvio ciklo ŠESD intensyvumo mažinimo ataskaitos už 2023 metus, kuriose PFAD nurodomas kaip atlieka, nėra priimamos, o degalų tiekėjų reikalaujama gauti tvarumo charakteristikas patvirtinančius dokumentus, kurie atitiktų minėtas nuostatas (pažymos 4.5 papunktis). Tačiau tyrimo metu atliktų Agentūros pateiktų dokumentų analizė patvirtina, kad visos degalų tiekėjų už 2023 m. pateiktos ŠESD ataskaitos, kuriose PFAD buvo nurodytas kaip atlieka, buvo Agentūros priimtoms, o Agentūra dėl neaiškių ir nepagrįstų aplinkybių šiuo metu vėl laikosi pozicijos, jog PFAD priskirtinas perdirbimo liekanoms (pažymos 8.1 papunktis).

Seimo kontrolierė pabrėžia, kad Agentūra, kaip institucija, atsakinga už degalų tiekėjų pateiktų ŠESD ataskaitose nurodytų duomenų tikrinimą, vykdydama jai priskirtas funkcijas, privalo užtikrinti teisingą gaunamos informacijos vertinimą, kuris turi būti pagrįstas teisės aktų (tiek Europos Sąjungos, tiek nacionalinių) nuostatų pagrindu. Todėl tokie Agentūros tarnautojų veiksmai, kai sistemiškai nesilaikoma galiojančių teisės aktų nuostatų, o konkrečiai – Apskaičiavimo metodikos 14 punkto, ne tik kad laikytini biurokратиškais, kaip tai apibrėžiama Seimo kontrolierių įstatyme (pažymos 14.1 papunktis), tačiau, Seimo kontrolierės nuomone, vertintini kaip pažeidžiantys viešąjį interesą.

Atsižvelgdama į padarytas išvadas, Seimo kontrolierė mano, jog, remiantis Prokuratūros įstatymo prokuratūrai suteikta kompetencija (pažymos 14.5 papunktis), tikslinga kreiptis į prokuratūrą, kad būtų patikrinta, ar Agentūros tarnautojai, tikrindami degalų tiekėjų pateiktas ŠESD ataskaitas, tyčia dėl aplaidumo ar galimai tikslingai nepaisė

nacionaliniuose teisės aktuose (Apskaičiavimo metodikoje) įtvirtintų nuostatų dėl biodegalų, pagamintų iš PFAD, nuo 2022 m. liepos 1 d. priskyrimo iš maistingų ir pašarinių augalų pagamintiems biodegalams, nes tai, manytina, sąlygojo klaidingų duomenų, teiktinų Europos Komisijai pagal Aprašo 3 priedą (pažymos 15.4, 15.5 papunkčiai), pateikimą.

26. Agentūros tarnautojų veiksmų tinkamam įvertinimui būtina išanalizuoti ir esamą situaciją, kai Agentūra, atlikdama degalų tiekėjų pateiktų ŠESD ataskaitų tikrinimą, beatodairiškai vadovaujasi sertifikavimo įmonių išduotais biodegalų, pagamintų iš PFAD, tvarumo sertifikatais (ką Agentūrai buvo nurodžiusi daryti ir Aplinkos ministerija (pažymos 6.2 papunktis), tos informacijos jokių būdu netikrindama ir nekvestionuodama.

Akcentuotina, kad iš visų žaliavų, įskaitant atliekas ir liekanas, pagaminti biodegalai privalo turėti atitiktą tvarumo kriterijams patvirtinantį sertifikatą, jei jie yra tiekiami į ES rinką ir siekiama juos pripažinti kaip atitinkančius atnaujintos Direktyvos (RED II), 2018/2001/ES reikalavimus.

Atkreiptinas dėmesys, jog iki Apskaičiavimo metodikos 14 punkto įsigaliojimo 2022 m. liepos 1 d., tiek nacionaliniuose, tiek Europos Sąjungos (Direktyva (RED II), 2018/2001/ES ir Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų) teisės aktuose nebuvo nustatyto specifinio reglamentavimo, kuris, remiantis Europos Komisijos sprendimais pripažintų savanoriškų biodegalų sertifikavimo schemų vertinimais, PFAD žaliavą leido traktuoti individualiai. Pabrėžtina, kad, pvz., Europos Komisijos patvirtinta savanoriška sertifikavimo schema ISCC (*International Sustainability & Carbon Certification*), kuria, kaip nurodė Agentūra, naudojosi absoliučiai visi Agentūrai ŠESD ataskaitas teikę biodegalų tiekėjai (pažymos 8.4 papunktis), biodegalų gamybai panaudotas žaliavas privalo vertinti individualiai, tačiau tuo pačiu turi remtis konkrečioje ES valstybės narės nacionalinėje teisėje įtvirtintu konkrečių sertifikuojamų žaliavų reglamentavimu.

Svarbu yra tai, kad sertifikavimo schemas ISCC žaliavų vertinimo gairėse yra numatyta, jog ES valstybės narės gali nustatyti papildomus arba konkretesnius reikalavimus medžiagoms, kad jos būtų pripažintos atliekomis ar liekanomis arba kad būtų tinkamos dvigubam skaičiavimui. ISCC nesuteikia garantijos, kad iš atliekų ar liekanų pagaminti biodegalai bus tokiais pripažinti kompetentingų nacionalinių institucijų. Todėl rinkos dalyviams rekomenduojama išsiaiškinti iš atliekų ir liekanų pagamintiems biodegalams keliamus reikalavimus toje šalyje, kurioje galutiniai biodegalai bus įskaičiuoti į nacionalinę biodegalų kvotą (pažymos 13.1 papunktis). Tačiau esmine ISCC žaliavų vertinimo gairių nuostata laikytina tai, jog ISCC sistema neturi viršenybės prieš nacionalinę teisę.

Remiantis tyrimo medžiaga, Agentūra laikėsi (-osi) nuomonės, jog jei PFAD gamybos žaliava tvarumo sertifikatuose yra laikoma atliekomis, tai biodegalai, pagaminti iš PFAD, negali būti priskiriami biodegalams, pagamintiems iš maistingų ir pašarinių augalų (pažymos 6.6 papunktis). Taip pat Agentūra manė, jog užtenka patikrinti, ar tvarumo charakteristikas patvirtinantį dokumentą išdavusi sertifikavimo įmonė atlieka sertifikavimą pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintą savanorišką schemą (pažymos 6.4 papunktis).

Vertinant šias aplinkybes, svarbu pabrėžti, kad remiantis Direktyvos (RED II) 2018/2001/ES 30 straipsnyje įtvirtintomis nuostatomis (pažymos 16.1 papunktis), ES valstybės narės privalo pripažinti pagal Europos Komisijos sprendimu patvirtintas sertifikavimo schemas išduotus dokumentus (angl. „*proof of sustainability*“), nes šios schemas užtikrina atitiktį ES nustatytiems tvarumo ir ŠESD mažinimo kriterijams. Tačiau tai nereiškia, jog sertifikatas (angl. „*proof of sustainability*“) patvirtina biodegalų atitiktį Direktyvoje (RED II), 2018/2001/ES nustatytiems tvarumo kriterijams, nes jis neužtikrina, kad kiekviena ES valstybė nacionaliniu lygmeniu pripažins konkrečią žaliavą (nagrinėjamu atveju – PFAD) kaip atlieką ar šalutinį produktą.

Svarbu, jog galimybę dėl žaliavos nacionaliniu lygmeniu pripažinimo (nepripažinimo) pagal 2018 m. gruodžio 19 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2018/2067 dėl duomenų patikros ir tikrintojų akreditavimo pagal Europos Parlamento ir

Tarybos direktyvą 2003/87/EB įtvirtintas nuostatas (pažymos 16.4 papunktis) turėtų įvertinti sertifikavimo įmonės, tvarumo sertifikato išdavimo proceso metu privalančios remtis tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniais teisės aktais, o (angl. „*proof of sustainability*“) dokumente nurodoma PFAD klasifikacija turi priklausyti nuo konkrečios valstybės teisinio reglamentavimo. Tačiau, atsižvelgus į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, konstatuotina, kad ši numatyta sistema reikiamai neveikia. Taip teigtina remiantis tuo, jog galiojant Apskaičiavimo metodikos 14 punkte įtvirtintai nuostatai, (angl. „*proof of sustainability*“) dokumentuose, degalų tiekėjų pateikiamuose Agentūrai, PFAD vis tiek nurodoma kaip atlieka ar liekana, bet ne šalutinis produktas.

Seimo kontrolierės vertinimu, galimu situacijos sprendimo būdu galėtų būti tai, jei ŠESD ataskaitų tikrinimą atliekančios įmonės neturėtų paisyti tvarumo sertifikate nurodyto PFAD priskyrimo atliekoms ar perdirbimo liekanoms, o tik vadovautis sertifikatu, kaip biodegalų tvarumą patvirtinančiu dokumentu, ir pagal jame nurodytą žaliavą (PFAD), o ne nurodytą jos priskyrimą konkrečiai žaliavos kategorijai, remtis Lietuvos teisės aktuose nustatytu reglamentavimu dėl PFAD ir nustatyti PFAD kitokias (tikrąsias) ŠESD intensyvumo vertes.

Apibendrinama Seimo kontrolierė konstatuoja, kad susidariusi situacija atskleidė ne tik Agentūros tarnautojų neveikimą atliekant ŠESD ataskaitų tikrinimus, kai buvo veikiama tik deklaratyviai, o ne proaktyviai, taip pažeidžiant teisėtumo principą (pažymos 22 punktą), bet ir lemia poreikį įvertinti ŠESD ataskaitas tikrinančių įmonių turimos pareigos įvertinti ataskaitose teikiamų duomenų atitiktį ir Lietuvos teisės aktuose nustatytus reikalavimus įvykdymą (neįvykdymą), todėl atsakingoms institucijoms teiktina su šiuo klausimu susijusi rekomendacija.

27. Kaip esminį savo Skundo tyrimo objektą Pareiškėja nurodė būtent Agentūros tarnautojų veiksmų (neveikimo) įvertinimą atliekant ŠESD ataskaitų tikrinimą.

Pastebėtina, kad lyginant su ankstesne Aprašo redakcija (pažymos 15.4 papunktis), dabar galiojančios redakcijos Apraše, kuriame yra įtvirtintos nuostatos, numatančios Agentūros tarnautojų funkcijas ir pareigas įgyvendinant degalų tiekėjų pateiktą ŠESD ataskaitų tikrinimo procesą (pažymos 15.5 papunktis), nustatytas išsamesnis minėto proceso reglamentavimas. Tačiau Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį, kad ir dabar nustatytas teisinis reglamentavimas, Seimo kontrolierės vertinimu, nėra pakankamas. Tokia išvada išeina iš to, jog jau ir pirmiau nagrinėtų aplinkybių dėl biodegalų tvarumą patvirtinantiems dokumentams (tvarumo sertifikatams) išskirtinio statuso suteikimo kontekste Agentūros atliktinų veiksmų ir ŠESD ataskaitų tikrinimo apimties klausimas išlieka neišskus.

Kaip Agentūra nurodė savo 2022 m. gruodžio 19 d. rašte Pareiškėjai (pažymos 4.4 papunktis), Agentūros tarnautojai, atlikdami ŠESD ataskaitų duomenų patikrą, įvertina, ar tvarių biodegalų ŠESD intensyvumas neviršija jam nustatytos ribos, ar nėra ištrinti ataskaitos formoje esantys ryšiai ir formulės, ar biodegalų žaliava nėra įvesta ranka, ar aiškiai nurodytas jų gamybos būdas, taip pat, ar pateiktų degalų kiekiai, kiek tai įmanoma, atitinka Valstybinės mokesčių inspekcijos pateiktus degalų, už kuriuos sumokėtas akcizo mokestis, kiekius. Agentūra nurodė patikrinimą atliekanti pagal Apraše nurodytus reikalavimus ataskaitų tikrinimui. Tačiau Seimo kontrolierė pabrėžia, kad Apraše nurodyti reikalavimai vykdytinam ataskaitų tikrinimo procesui yra išsamiai neregamentuoti, o paminėtame Agentūros 2022 m. gruodžio 19 d. rašte nurodyti atliekami tikrinimo aspektai nėra niekuo aiškiai pagrįsti. Pažymėtina, kad Agentūra nenurodė, kokiame teisės akte jos išvardinti būtent šie patikros veiksmai yra reglamentuoti, nors Seimo kontrolierė savo paklausime klausė Agentūros apie galimai esamą nustatytą vidinę tokių veiksmų atlikimo tvarką.

Seimo kontrolierės vertinimu, dabartinis Aprašo nuostatyti, nustatančių ataskaitų priėmimo, tikrinimo, kontrolės ir informacijos teikimą, reglamentavimas yra nepakankamai išsamus, todėl Agentūros atliekami (turimi atlikti) patikros veiksmai ataskaitų tikrinimo

proceso metu, kai nėra aiškiai numatyti tiekėjų pateiktų ŠESD ataskaitų tikrinimo aspektai ir galimų nustatyti ŠESD ataskaitų trūkumų nustatymo kriterijai, dėl jų neapibrėžtumo gali būti kvestionuojami.

Nors Agentūra Seimo kontrolieriui buvo nurodžiusi, jog jai nebuvo pateikta informacija apie savanoriškų schemų pagrindu sertifikavimą atliekančių įmonių išduotus biodegalų tvarumo sertifikatus, nes Agentūrai nėra teikiami sertifikavimą atliekančių įmonių išduoti degalų tvarumo sertifikatai (pažymos 8.4 papunktis), tačiau ankstesniuose paaiškinimuose skundžiama institucija buvo nurodžiusi, jog prašė ir gavo sertifikavimą atliekančių įmonių išduotus degalų tvarumo sertifikatus (pažymos 5.6, 5.7, 5.9 papunkčiai). Tad manytina, jog turėtų būti išspręstas esantis neaiškumas dėl Agentūros teisės pareikalauti bei gauti, o degalų tiekėjams pareigos teikti Agentūrai degalų tvarumą patvirtinančius dokumentus, nes šiuo metu tokia Agentūros teisė Apraše nėra įvardijama, o degalų tiekėjų, teikiančių Agentūrai ŠESD ataskaitas, pareiga pridėti ar pareikalavus pateikti tvarumo sertifikatus taip pat neaptarta.

Įvertinusi tai, kas paminėta, Seimo kontrolierė pabrėžia, kad, remiantis Konstitucinio Teismo aiškinimu (pažymos 20 punktas), teisinis reguliavimas turi būti aiškus ir darnus, todėl būtinas Aprašo nuostatų, nustatančių Agentūros atliktinus veiksmus vykdant degalų tiekėjų pateiktų praėjusių kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitų patikrinimus, išsamesnis reglamentavimas ir būtina spręsti klausimą dėl minėto įsakymo pakeitimo projekto rengimo.

28. Remdamasi nustatytais aplinkybėmis ir paminėtu teisiniu reglamentavimu, Seimo kontrolierė konstatuoja, kad Agentūros tarnautojai netinkamai vykdė priskirtą degalų tiekėjų pateikiamų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitų kontrolę. Tuo remiantis, ši Pareiškėjos Skundo dalis pripažįstama pagrįsta.

Dėl nustatytos biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 m. procentinės dalies

29. Iš Asociacijos Skundo turinio ir Skunde suformuluoto prašymo konstatuotina, kad vienu pagrindinių Pareiškėjos tikslų kreipiantis į Seimo kontrolierę yra siekis, jog Agentūra būtų įpareigota perskaičiuoti biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekį 2020 m., į jį įtraukiant biodegalus, pagamintus iš PFAD, laikant tai esminiu kriterijumi, galinčiu daryti įtaką dabartiniam Lietuvos rinkai nustatyto biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo transporte lygiui. Tačiau, remiantis šio tyrimo pirmojoje dalyje prieitomis išvadomis, taip pat atsižvelgus į tyrimo metu Seimo kontrolierės gautus duomenis apie įsakymo 2021 m. priėmimo aplinkybes bei minėto įsakymo projektą derinusią institucijų ir suinteresuotų asmenų pateiktas pastabas, konstatuotina, jog Pareiškėjos siekiamo tikslo – biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinės dalies perskaičiavimas, Seimo kontrolierės vertinimu, realizuotinas kitų nei Asociacijos Skunde nurodytos priemonės (pažymos 3.4 papunktis) pagrindu.

30. Prieš analizuojant šioje išvadų dalyje aplinkybes, susijusias su biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinės dalies nustatymu, būtina pabrėžti, kad tai susiję su Alternatyvių degalų įstatymo nuostatose (pažymos 14.3 papunktis) nuo 2022 m. sausio 1 d. degalų tiekėjams nustatyto įpareigojimu apriboti biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, naudojimą iki nustatytos ribos ir, jeigu yra viršijamas Alternatyvių degalų įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nustatytas metinis maksimalus galimas patiekti iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų pagamintų degalų kiekis, viršijanti šių

degalų metinė dalis nėra įskaitoma į Alternatyvių degalų įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje nustatyto įsipareigojimo pasiekimą.

Jau minėto Alternatyvių degalų įstatymo nuostatos lemia, jog degalų tiekėjai gali tik dalį metinio įsipareigojimo patiekti biodegalus grįsti biodegalais, pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų, nes degalų tiekėjams yra nustatytas minimalus privalomas patiekti biodegalų metinis kiekis, kuris yra vertinamas pagal degalų tiekėjo patiektų visų degalų energetinę vertę, taip pat nustatytas maksimalus metinis galimas patiekti biodegalų, pagamintų iš maistinių (pašarinių) augalų kiekis. Viršijus metinę leistiną šios rūšies biodegalų patiekimo dalį, viršijanti dalis nebėra skaičiuojama vertinant tiekėjo metinių įsipareigojimų pasiekimą. Todėl Energetikos ministerija turėjo patvirtinti Apskaičiavimo metodiką, kurioje, vadovaujantis Direktyva (RED II) 2018/2001/ES (pažymos 16.1 papunktis), turėjo būti nurodyta atsinaujinančių išteklių energijos procentinės dalies apskaičiavimo tvarka, taip pat kuro ir degalų energinės vertės ir pažangiųjų biodegalų gamybai tinkamos naudoti žaliavos. Pabrėžtina, kad atsinaujinančių energijos išteklių dalies apskaičiavimas galimas tik nustačius jų dalį transporto sektoriuje, kai apskaičiuojama biodegalų, biomasės kuro ir nebiologinių skystųjų ir dujinių degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių, suvartotų transporto sektoriuje, suma.

Kaip spėjama iš tyrimo metu surinktos medžiagos (pažymos 11.1–11.8 papunkčiai), siekdama apskaičiuoti atsinaujinančių energijos išteklių dalį transporto sektoriaus energijos suvartojime ir jį nustatyti patvirtintoje Apskaičiavimo metodikoje, Energetikos ministerija parengė Įsakymo projektą bei teikė jį derinti suinteresuotiems asmenims (pažymos 12.2–12.4 papunkčiai), kuris buvo patvirtintas priimant energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymą Nr. 1-365. Tačiau pastebėtina, jog minėto Įsakymo derinimo procesas buvo iš keleto etapų, t. y. Energetikos ministerija, gavusi suinteresuotų įstaigų, įmonių ir institucijų pastabas, atliko pakartotinį Įsakymo projekto derinimo procesą. Būtent ši aplinkybė ir skirtingos abiejų Įsakymo projekto derinimo stadijų metu gautos suinteresuotų asmenų pastabos, taip pat Energetikos ministerijos atliktas kardinaliai priešingas kai kurių Įsakymo projekto nuostatų pakeitimas sąlygoja abejones dėl energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1-365 patvirtintos Apskaičiavimo metodikos kai kurių nuostatų, kurias savo Skunde Seimo kontrolierei paminėjo ir Pareiškėja, pagrįstumo.

Svarbu pažymėti, kad, be Apskaičiavimo metodikos patvirtinimo, Įsakymo tikslu taip pat buvo ir biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, procentinės dalies palyginti su bendroju galutiniu energijos suvartojimu Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais, kiekio nustatymas, kuris buvo apskaičiuotas ir nurodytas Apskaičiavimo metodikos 1 priede (pažymos 15.2 papunktis). Tačiau šiam apskaičiavimui esminę reikšmę turėjo Apskaičiavimo metodikos 14 punkte įtvirtinama nuostata, numachiusi, jog biodegalai, pagaminti iš palmių aliejaus apdoravimo metu susidarancio šalutinio produkto palmių riebalų rūgščių distiliato, laikomi biodegalais, pagamintais iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų ir įskaitomi į Apskaičiavimo metodikos 12 punkte nustatytą ribą. Ir nors daugelis Įsakymo projekto derinimo procese pastabas teikusių suinteresuotų asmenų, tarp jų ir Aplinkos ministerija, Žemės ūkio ministerija, Agentūra, pritarė iš PFAD pagamintų biodegalų priskyrimui kaip pagamintiems iš maistinių ir pašarinių augalų (pažymos 12.2 papunktis) bei būtinybės į 2020 m. biodegalų, pagamintų iš maistinių ir (ar) pašarinių augalų, kiekį, lemiantį visų kitų metų biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, lygį įskaičiuoti ir biodegalus, pagamintus iš PFAD (pažymos 12.3 papunktis), tačiau galutinėje Įsakymo versijoje (nors pirminėje buvo numatyta priešingai ir tai buvo nurodyta Energetikos ministerijos siunčiamame Įsakymo projekto derinimo rašte (pažymos 12.1 papunktis)) iš PFAD pagaminti biodegalai nebuvo priskirti prie 2020 m. Lietuvos vidaus rinkoje sunaudotų biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, ir neįskaičiuoti į biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinę dalį

(pažymos 15.2 papunktis). Atkreiptinas dėmesys, kad, kaip nurodė ir pati Energetikos ministerija (pažymos 11.3, 11.7 papunkčiai), rengiant abu Įsakymo projekto variantus buvo naudojami tie patys tuomečio Lietuvos statistikos departamento ir Agentūros duomenys, tačiau galutinėje Įsakymo projekto versijoje jie buvo įvertinti (priskaičiuoti) visiškai kitaip.

Iš dalies tokio Energetikos ministerijos sprendimo priėmimo priežastys yra paaiškinamos Energetikos ministerijos pateiktuose argumentuose nagrinėjant administracinę bylą Nr. I-8-520/2022 (pažymos 13.2.2 papunktis) bei Seimo kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose (pažymos 11.4, 11.5 papunkčiai). Tačiau vis tik dėl kokių priežasčių pirminiame Įsakymo projekte ketinamas nustatyti reglamentavimas, kai buvo numatyta į biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 m. lygį įskaičiuoti visus į Lietuvos rinką pateiktus biodegalus, t. y. pagamintus ir iš PFAD (pažymos 12.5 papunktis), taip ir nebuvo įtvirtintas galutiniame Įsakymo variante, lieka neaišku. Būtent ši aplinkybė kelia pagrįstą abejonių, jog Energetikos ministerija tinkamai neįvertino tokio savo priimamo sprendimo pasekmių Lietuvos rinkoje veikiančių biodegalų gamintojų, gamyboje naudojančių maistinius ir pašarinius augalus, interesams, taip pat ir visam Lietuvos nacionaliniam šalies ūkiui, kas traktuotina kaip tinkamo, palankaus, vienodas ūkininkavimo sąlygas užtikrinančio, aiškaus bei racionaliai motyvuoto ūkinės veiklos reguliavimo, kuris kaip toks privalomai būtinas apibrėžiamas Konstitucinio Teismo doktrinoje (pažymos 17 punktas), neužtikrinimas. Be to, Energetikos ministerijos sprendimas priimti būtent tokią, kokia buvo priimta, Įsakymo redakciją, Apskaičiavimo metodikos 2.1.3 papunktyje atskirai išskiriant biodegalų, pagamintų iš PFAD, kiekį ir jo nesumuojant su 2.1.1 papunktyje nurodytu biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekiu, Seimo kontrolierės vertinimu, nebuvo išsamiai įvertintas politinio tikslingumo aspektu, apie ką pasisakė ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas norminėje administracinėje byloje Nr. I-8-520/2022 (pažymos 13.2.2 papunktis). Tačiau pabrėžtina, kad teismas minėtosios bylos sprendime dėl politinio tikslingumo klausimo pasisakė tik tiek, jog energetikos ministras, apibrėždamas biodegalų, pagamintų iš PFAD, suvartojimo kiekį, nepažeidė jį imperatyviai saistančių aukštesnės galios teisės aktų. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas sprendime nevertino, ar priimant Įsakymą politinio tikslingumo klausimas buvo įvertintas dėl iš PFAD pagamintų biodegalų kiekio nepriskaičiavimo prie biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo kiekio 2020 m., įvardinant visas iš to kylančias pasekmes dėl biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinės dalies, kuri laikytina konstanta ir lemianti visų kitų metų biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, lygį, apskaičiavimo. Iš to išeina, jog Įsakymo projekto politinio tikslingumo klausimas iki šiol nėra tinkamai išanalizuotas.

Remdamasi pirmiau padarytų išvadų pagrindu ir Konstitucinio Teismo jurisprudencija (pažymos 19 punktas), Seimo kontrolierė konstatuoja, jog Lietuvai siekiant sėkmingo atsinaujinančių išteklių tikslų įgyvendinimo ir tuo užtikrinant Lietuvos energetinį nepriklausomumą, būtina, kad valdžios institucijos pasinaudotų savo turima diskrecija vykdyti tokią ekonominę politiką ir nustatyti tokį teisinį reglamentavimą, kuris nedidintų PFAD žaliavos naudojimo apimčių (pažymos 13.2.1 papunktis), o užtikrintų maksimalų valstybės interesų tenkinimą, kas nagrinėjamu atveju yra ūkinės veiklos, vykdančios biodegalų, pagamintų iš Lietuvoje užaugintų maistinių ir pašarinių augalų, rėmimą ir skatinimą.

31. Su pirmiau aptartomis faktinėmis aplinkybėmis susijęs ir kitas kvestionuotinas aspektas, keliantis abejones dėl priimtu Įsakymu patvirtintos Apskaičiavimo metodikos 1 priedo 2.1.1 ir 2.1.3 papunkčiuose įtvirtintų nuostatų loginio pagrindimo, t. y. išskiriant PFAD kaip atskirą žaliavą ir jos nepriskaičiuojant prie biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, kiekio. Taip teigtina remiantis tuo, jog nustatant 2020 m. biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, procentinę dalį, Seimo kontrolierės vertinimu, nepagrįsta ir neteisinga, kai 2021 m. pabaigoje parengiant ir priimant Įsakymą jame

nurodoma, jog iš PFAD pagaminti biodegalai tuo metu priskirtini II kartos biodegalams ir tuo pagrindu jie neįskaičiuojami į biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 m. procentinę dalį, o nuo 2022 m. liepos 1 d. ta pati žaliava jau pripažįstama esanti kito statuso ir iš jos pagaminti biodegalai jau bus įskaityti į bendrą biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo kiekį. Pažymėtina, kad Energetikos ministerija nurodė dėl konkrečios žaliavos traktavimo sprendusi pagal Europos Komisijos sprendimu pripažintų savanoriškų biodegalų sertifikavimo schemų išduotus sertifikatus (pažymos 13.2.1 papunktis), tačiau, kaip jau buvo paneigta šios pažymos kitose dalyse nurodytomis išvadomis (pažymos 26 punktas), nebuvo teisinio pagrindo besąlygiškai paisyti biodegalų, pagamintų iš PFAD, tvarumo sertifikatų duomenų, nes jie ne visada garantuoja žaliavos statuso teisingą traktavimą pagal Lietuvos nacionalinių teisės aktų nuostatas. Juo labiau, nors pagal tuo metu galiojusį teisinį reglamentavimą (iki įsakymo 14 punkto įsigaliojimo nuo 2022 m. liepos 1 d.) tokio aiškaus PFAD priskyrimo iš maistinių ir pašarinių augalų pagamintiems šalutiniams produktams Lietuvos teisės aktuose nebuvo įtvirtinta, tačiau, kaip minėta, ir didžioji dauguma įsakymo projektui pastabas teikusių subjektų PFAD priskyrė iš maistinių ir pašarinių augalų pagamintam šalutiniam produktui. Tad Seimo kontrolierė dar kartą akcentuoja, kad teisinis reglamentavimas privalo būti pagrįstas logika, nuoseklumu, racionalumu, o valstybės institucijos, priimdamos teisės aktus, privalo paisyti atsakingo valdymo principo (pažymos 18 punktas).

Pabrėžtina ir tai, kad tuomečio Lietuvos statistikos departamento ir Agentūros dėl kiekvienos žaliavos atskirai pateikti statistiniai duomenys, kuriuos Apskaičiavimo metodikoje įtvirtino Energetikos ministerija (pažymos 15.2 papunktis), Seimo kontrolierės vertinimu, kaip tik parodė realią bei ateičiai (kai įsigalios Apskaičiavimo metodikos 14 punkto nuostata) prognozuotiną biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, rinkos dalį. Todėl, Seimo kontrolierės vertinimu, tiesiog nelogiška, kad nustatant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo 2020 m. procentinę dalį, iš esmės lemiančią tolimesnį rinkos pasiskirstymą ir biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, ateities kvotas, ta pati žaliava, kuri aiškiai buvo išskirta statistikoje, būtų traktuojama skirtingai įsakymo priėmimo ir įsakymo tam tikrų nuostatų įsigaliojimo metu.

Seimo kontrolierė daro išvadą, kad pirmiau nurodytos aplinkybės patvirtina, jog klaidingas prioriteto biodegalų, pagamintų iš PFAD, tvarumo sertifikatų duomenims suteikimas lėmė situaciją, kai priimant įsakymą ir juo patvirtinant Apskaičiavimo metodikos 1 priedo 2.1.1, 2.1.3 papunkčių ir 3 punkto nuostatas, nebuvo tinkamai įvertintas politinio tikslingumo klausimas, o tai lėmė įsakymo priėmimą, kurio nuostatos pažeidžia Lietuvoje veikiančių biodegalų gamintojų, gaminančių biodegalus iš maistinių ir pašarinių augalų, t. y. Asociacijos narių, teisėtus interesus dėl palankios, vienodos ūkininkavimo sąlygas užtikrinančios ūkinės veiklos teisinio reguliavimo.

32. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, Seimo kontrolierė konstatuoja, kad, remiantis šioje tyrimo dalyje nustatyta informacija ir Konstitucinio Teismo išaiškinimu, konstatuojančiu, jog siekiant užtikrinti viešąjį interesą ūkinės veiklos teisinis reguliavimas gali (turi) būti keičiamas (pažymos 21 punktas), būtina naujai įvertinti įsakymu patvirtintos Apskaičiavimo metodikos nuostatas, naujai apskaičiuojant bei patvirtinant biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinę dalį.

33. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia Biodegalų asociacijos Skundo dalį dėl Aplinkos apsaugos agentūros tarnautojų netinkamų veiksmų (neveikimo), vykdant ŠESD ataskaitų kontrolę, pripažinti pagrįsta.

34. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia Biodegalų asociacijos Skundo dalį dėl nustatytos biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 m. procentinės dalies pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

35. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 12 punktu, Seimo kontrolierė **Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui** rekomenduoja

įvertinti šioje pažymoje (pažymos 25 punktą) nurodytas aplinkybes bei pavesti atsakingiems prokurorams svarstyti klausimą dėl viešojo intereso, sąlygoto Aplinkos apsaugos agentūros tarnautojų sisteminiu Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1-170 patvirtintos Apskaičiavimo metodikos 14 punkto (įsigaliojusio nuo 2022 m. liepos 1 d.) nuostatų pažeidimu ir pareigų neatlikimu privalant vykdyti degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetai ataskaitų tikrinimą, gynimo priemonių taikymo.

36. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 7 ir 8 punktais, Seimo kontrolierė **Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui** rekomenduoja:

36.1. atsižvelgiant į šios pažymos 27 punkte nurodytus argumentus bei pateiktas išvadas, pavesti aplinkos ministrui įvertinti poreikį dėl išsamesnio aplinkos ministro 2011 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. D1-262 patvirtinto Degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų, stebėsenos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašo nuostatų, nustatančių Aplinkos apsaugos agentūros atliktinus veiksmus vykdant tiekėjų pateiktų praėjusių kalendorinių metų degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetai ataskaitų patikrinimus ir spręsti klausimą dėl minėto įsakymo pakeitimo projekto rengimo;

36.2. remiantis šios pažymos 29–31 punktuose pateiktomis išvadomis, pavesti energetikos ministrui, taip pat kitiems atsakingiems Energetikos ministerijos pareigūnams išanalizuoti šios pažymos 29–31 punktuose nustatytas faktines aplinkybes ir pateiktas išvadas bei šių išvadų pagrindu spręsti klausimą dėl energetikos ministro 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymo Nr. 1-356 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1-170 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitimo projekto, kuriame būtų naujai apskaičiuota bei patvirtinta biodegalų, pagamintų iš maistinių ir pašarinių augalų, suvartojimo Lietuvos Respublikos kelių ir geležinkelių transporto sektoriuose 2020 metais procentinė dalis, rengimo;

36.3. pavesti aplinkos ministrui sudaryti darbo grupę iš Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūros, Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos energetikos agentūros bei, esant poreikiui, kitų institucijų atstovų, kad remiantis šios pažymos 26 punkte konstatuotų aplinkybių pagrindu būtų sprendžiamas klausimas dėl įmonių, 2022–2024 m. atlikusių degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetai ataskaitų, kurias minėtoju laikotarpiu degalų tiekėjai pateikė Aplinkos apsaugos agentūrai, tikrinimą, veiklos įvertinimo, siekiant nustatyti jų turimos pareigos

įvertinti ataskaitose teikiamų duomenų atitiktį ir Lietuvos teisės aktuose nustatytus reikalavimus įvykdymą (neįvykdymą) bei įvertinti poreikį didesnei degalų ir energijos būvio ciklo metu išmetamų ŠESD kiekio energijos vienetui ataskaitų tikrinimą atliekančių įmonių veiklos kontrolei;

36.4. pavesti energetikos ministrui ir aplinkos ministrui bei, esant poreikiui, kitų ministerijų atstovams išsamiai išanalizuoti ir įvertinti šios pažymos 25 punkte nurodytas aplinkybes dėl nevienodo atliekų, liekanų ir šalutinių produktų sąvokų, įtvirtintų dabar Lietuvos teisės sistemoje galiojančiuose teisės aktuose, susijusiuose su atsinaujinančių energetikos išteklių sektoriumi, aiškinimo ir spręsti klausimą dėl tam tikrų teisės aktų nuostatų pakeitimo, siekiant minėtų sąvokų aiškesnio reglamentavimo.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašoma informuoti Pareiškėją (Pareiškėjos atstovą) ir Seimo kontrolierę (rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus ir juos pagrindžiančius dokumentus Seimo kontrolierei pateikti per E. pristatymo informacinę sistemą ar el. p. ombuds@lrski.lt).

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė